

Új
kéve

AZ ÉSZAKI MAGYAR PROTESTÁNS GYŰLEKEZETEK LAPJA



Horváth Imre

ŐRHELYEM

Magamba szívtam a napot,
az egyetlen éltető mérget:
belém költöztek a növények,
a táj tájjá változtatott.
Vagyok a föld zaja és csendje,
a felhő s a felhőtelen,
véges, ki néz a végtelenbe
e véghetetlen végeken.

LELKÉSZ

MOLNÁR-VERESS PÁL
151 64 SÖDERTÁLJE (STH) Granövägen 126
Tel/Fax: 08-550 160 66 Mobil: 070-602 29 68
E-mail: parokia@keve.se

KÖZPONTI TISZTSÉGEK VISELŐI

JORDÁKY BÉLA főjegyző, az ET elnöke
428 35 KÄLLERED Gamlehagsvägen 19
Tel: 031-795 25 02 Fax: 031-795 25 04
Mobil: 070-562 31 08

SEBESTYÉN GÁBOR főgondnok, STH felügy.
126 47 HÄGERSTEN/STH Fastagsvägen 42/1
Tel: 08-18 41 72

TÓTHILDIKÓ főjegyző, Sölvesborgi felügyelő
294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlskatan 4H
Tel/Fax: 0456-140 37 Mobil: 0730-25 40 14

LÁSZLÓ BÉLA ET-tag, Göteborgi felügyelő
418 31 GÖTEBORG Vädersölgatan 21
Tel: 031-54 27 19 Mobil: 076-204 10 80

PAPIVÁN központi pénztáros
181 30 LIDINGÖ (STH) Frisksportvägen 2
Tel: 08-731 83 60 Fax: 08-731 08 28

VERESS ILDIKÓ Szeretetszolg. orsz. megbízott
352 47 VÄXJÖ Hjalmar Petris Väg 10 B
Tel: 0470-76 34 42

TOVÁBBI GYÜLEKEZETI VEZETŐK
(a gyülekezetek ábécé-sorrendjében)

DEÁK GYÖRGY Borås-i felügyelő
507 54 BRÄMHULT Jutegatan 11
Tel: 033-23 03 07

FEKETE JENŐ Eskilstuna-i felügyelő
633 53 ESKILSTUNA Klarbärsvägen 23
Tel: 016-12 00 39 Mobil: 070-920 33 72

SÁRKÁNY SÁNDOR Halmstad-i felügyelő
312 40 GENEVAD Lillgatan 2
Mobil: 070-972 46 78

IFJ. VASZI ÁRPÁD Helsingsborgi felügyelő
253 62 HELSINGBORG Miklagårdsgatan 48
Tel: 042-24 30 08 Mobil: 073-158 78 81

GAAL ANDRÁS Jönköpings-i felügyelő
567 31 VÄGGERYD Smedbygatan 21
Tel: 0393-161 69

BÖDECS MARGIT Katrineholmi felügyelő
642 33 FLEN Junivägen 9
Tel: 0157-129 04

PAPPANNA Ljungby-i felügyelő
341 37 LJUNGBY Ägärdsvägen 19
Tel: 0372-819 67

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN Malmö-i felügy.
217 46 MALMÖ Roskildvägen 9A
Tel: 040-26 76 38

REHÓ ISTVÁN Västerås-i felügyelő
723 51 VÄSTERÅS Glasbärgsgatan 7
Tel: 021-12 09 91

SPÁDA JÁNOS Växjö-i felügyelő
352 47 VÄXJÖ Hjalmar Petris Väg 10 B
Tel: 0470-76 34 42 Mobil: 076-233 66 17

TÁNGAGÁRDE Gyülekezeti Otthon

Tel: 033-27 50 22

Külföldről előbb Svédország hívószámát,
a 0046-ot kell hívni, majd a városok kör-
zetszámai előtti nullát (0) elhagyva a város
közszámát és a telefonszámot kell hívni.

Mártírok kápolnája

In memoriam Sass Kálmán

Az Új Kéve 2008/3. számában Tófalvi Zoltán: 1956 tizenkét erdélyi mártírja című írásában már foglalkoztunk Sass Kálmán érmihályfalvi református lelkész és társa, Dr. Hollós István volt hadbíró százados és tanár ötven évvel ezelőtti kivégzésének gyászos történetével. Ők az úgynevezett „érmihályfalvi csoport” politikai perének első- és másodrendű fővádlottjai voltak. Ez a per egyike volt az 1956-os magyarországi forradalom és szabadságharc után Romániában, főként Erdélyben elindított koncepciós politikai pereknek, amelyekben az akkori kommunista rendszer valós vagy vélt ellenségeivel akart koholt vádak alapján hozott ítéletekkel leszámolni. A harmincegy perbe fogott személyből hármat halálra, tizenhárom életfogytiglani, ötöt 25 évi, ötöt 20 évi, hármat 15 évi, egyet 10 évi, és a csoport egyetlen nő tagját 5 évi kényszermunkára vagy szigorított fegyházbüntetésre ítélték. Két halálos ítéletet 1958. december 2-án hajtottak végre, míg a harmadik halálraítélt, Balaskó Vilmos érolaszi református lelkész ítéletét az utolsó pillanatban életfogytiglaniá váltóztatták.

Míg Tófalvi Zoltán könyve bő adalékokkal szolgál a perről, kevésbé vagy egyáltalán nem ismert ennek a koncepciós pernek a svédországi vetülete. Erre véletlenül bukkantam rá egyik „felfedező utam” során, 2006-ban, amikor családommal együtt meglátogattuk a strängnási katedrális. A gótikus dómtemplom bal oldalhajójából nyíló kápolna, a „Mártírok kápolnája” (svédül: „Martyrernas kapell”) már a neve miatt is felkeltette érdeklődésünket. A kápolnában az oltár mellett egy nagy, bronzból készült négyszögű tábla áll, több téglalap alakú kisebb táblából összerakva. A kisebb táblák egy részén nevek és évszámok vannak feltüntetve, de több tábla üresen áll. Az egyik táblán meglepetéssel fedeztük fel Sass Kálmán nevét, alatta az ország megnevezését, ahol meghalt: Rumänien, valamint az elhalálozás dátumát: 1958. dec. 2. A nagy bronztábla melletti asztalon könyvszerűen forgatható szilárd lapok vannak egybefogva, mindegyiken egy, a táblákon szereplő mártír rövid életrajzával, és hogy milyen tette miatt halt mártírhálál. Az egyik ilyen lap Sass Kálmánnak van szentelve (egyébként hibás adatokat tartalmaz Erdély magyar lakosságának vallási összetételéről).

Második látogatásunk alkalmával, 2007 szeptemberében egy kedves svéd pap sikerült elbeszélgetnem a templomról általában és a Mártírok kápolnijáról bővebben. Ő elmondta, hogy ezt a kápolnát 1999 karácsony másodnapján (az egyházban István vértanú és a vértanúk napján) avatták fel az akkori lutheránus püspök, Jonas Jonsson és a svédországi római katolikus püspök, Anders Arborelius közreműködésével, amelyen több svédországi egyház is képviseltette magát. A kápolna felszentelésére a strängnási székeskáptalan (domkapitel) két évvel korábbi döntése alapján került sor, amikor is elhatározták egy olyan emlék-kápolna létesítését, amelyet modern korunk ismert és ismeretlen, vagy elfelejtett mártírjainak szentelnek.

(Folytatása a 23. oldalon.)



Strängnäs városa a Mälaren tó partján, közepén a Dómmal (Dr. Sebestyén Gábor felvétele)



Kötözőhely a Kárpátokban - magyar, német és román sebesültekkel

„O, Tannenbaum, o, Tannenbaum”

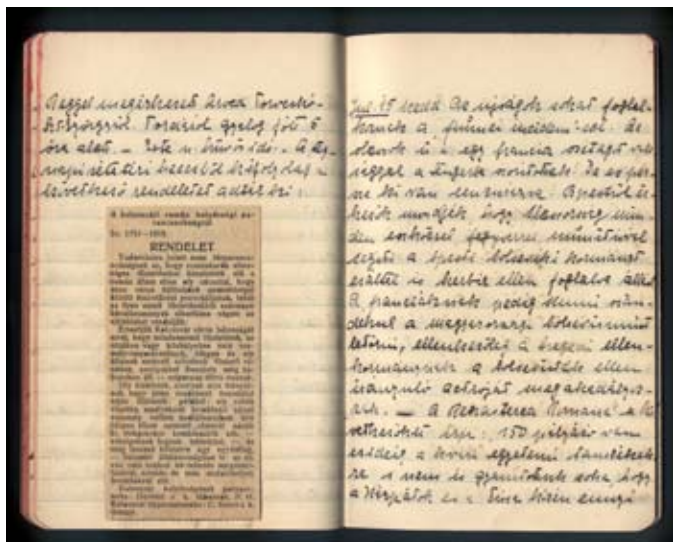
2008 karácsonya fájó emlékeket idéz: 90 esztendővel ezelőtt, 1918. december 24-én délben román csapatok szállták meg Kolozsvárt. Egy nappal később parancsnokuk, Neculcea tábornok bejelenti: A telefont, a postát és a lapokat cenzúra alá helyezi. Két nappal később Kolozsvár utcáin hatalmas plakátok jelennek meg a megszálló parancsnokság rendelkezésével, melyben kihirdetik a kivételes ostromállapotot, s közlik, hogy a rendzavarókat internálni fogják; a (magyar) közigazgatási apparátus a helyén marad, de román összekötő tisztnek felügyelete alatt. Mindennemű lőfegyvert és hadászati eszközt, katonai egyenruhát be kell szolgáltatni. A gyűléseket, egyesüléseket, az utcán való csoportosulásokat betiltják; az utcán egyszerre és együtt legfeljebb három személy járhat. Fél tizenkettőtől reggelig tilos a forgalom. A színházak és mulatók műsoraiban semmi sértő nem lehet a megszálló csapatok és Románia ellen. Erdélyben a román hadsereg az úr.

Rekvirálás, kiutasítás, letartóztatás. Hűségeskü. Ostromállapot, cenzúra, sziguranca, börtön, bot és nyomor. Beidézik a város magyar egyházi és világi méltóságait a térparancsnokságra és közlik velük, hogy túsok, egyelőre lakásukon internálva.

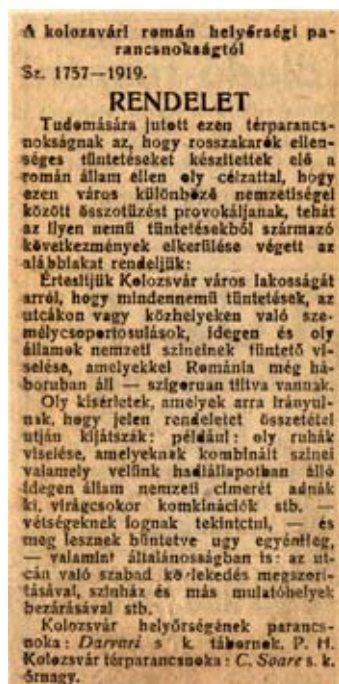
1918 karácsonya. Másfél hónapja „béke” van, legalább is fegyverszünet. A négy éve harcoló, kifáradt és elvérzett alakulatok zömmel még a fronton vannak, várják hazaszállításukat. Már félretették a fegyvert, s a szemközti lövészárkokból előbújt ellenséggel ismerkednek. „Szörnyű havazás, hófúvás, dermesztő hideg. A járőröknek veszedelmesebb ellensége az éhes farkasok hada, mint az immár teljesen megbékélt orosz, (akik) a fegyverszünet örömeire elhányták puskájukat, énekeltek, táncoltak, alig bírtak magukkal” - írja visszamelékezéseiben a karácsonyt Hollósarkán megérő magyar baka.

Karácsony este van. A németek az „O Tannenbaum, o, Tannenbaum, wie schön sind deine Blätter” (Ó fenyőfa, ó fenyőfa, mily szépek leveleid) kezdetű éneket éneklük, s a magyarok a „Mennyből az angyal”-al válaszolnak. A hatalmas fenyők lombjátora mint mennyből leszállt angyal szárnya borul rájuk. Összeszorult torokkal megidézük az otthon hagyott asszonyt s karon ringó gyermekeit. Csak arra vágnak, hogy mielőbb hazaérjenek; hogy benyithassanak a gyalogkapun, s meghallják a szénát hersegő tehén kolompját. A megzavarodott világ dolgain tán lesz még idejük elgondolkodni, s azon is, hogy ugyan mit

kerestek Doberdónál s az Isonzónál akkor, amikor falvakba egyetlen puskalövés nélkül besétáltak a megszállók. Nem értették, s kilencven esztendő múltán mi sem értjük egészen, mi történt valójában, amikor a Kolozsváron állomásozó székely hadosztályt 1918. december 24-e hajnalán elindítják Nagyvárad felé, mintegy „helyet csinálva” a hajnalban Apahidáról megindult román hadosztálynak!?



A kolozsvári román helyőrségi parancsnokság rendelete 1919 júliusában (Mannsberg Margit naplójába beragasztott eredeti újságvivágás)



RENDULET
Tudomására jutott ezen térparancsnokságnak az, hogy rosszakarók ellenséges tüntetéseket készítettek elő a román állam ellen oly célzattal, hogy ezen város különböző nemzetiségei között összetűzést provokáljanak, tehát az ilyen nemű tüntetésekből származó következmények elkerülése végett az alábbiakat rendeljük:

Értesítjük Kolozsvár város lakosságát arról, hogy mindennemű tüntetések, az utcákon vagy közterületeken való személycsoportosulások, idegen és oly államok nemzeti színeinek tüntető viselése, amelyekkel Románia még háborúban áll — szigorúan tiltva vannak.

Oly kísérletek, amelyek arra irányulnak, hogy jelen rendeletet összetétel útján kijátszák: például: oly ruhák viselése, amelyeknek kombinált színei valamely velünk hadállapotban álló idegen állam nemzeti címerét adnák ki, virágcsokor kombinációk stb. - vétségeknek fognak tekintetni, — és még lesznek büntetve úgy egyéni, — valamint általánosságban is: az utcán való szabad közlekedés megszorításával, színház és más mulatóhelyek bezárásával stb.

Kolozsvár helyőrségének parancsnoka: *Darvari s. k.* tábornok. P. H. Kolozsvár térparancsnoka: *C. Soare s. k.* őrnagy.

Nem értjük. Nem értjük azt, hogy ha 1918. november 3-án a már felbomlóban levő Osztrák-Magyar Monarchia katonai vezetésének nevében Weber tábornok aláírja az antanttal kötött padovai fegyverszüneti egyezményt, amely a Drávánál jelölt ki demarkációs vonalat, miért kellett néhány napra rá Károlyi Mihálynak és Jászi Oszkárnak Belgrádba utaznia, hogy egy új fegyverszüneti egyezményt kössenek?

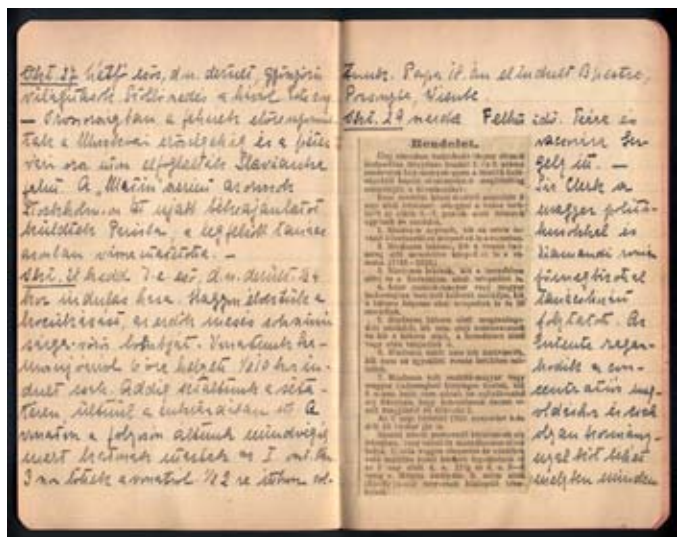
RENDELET
Cluj városban tartózkodó idegen elemek kutasítása tárgyában kiadott 1. és 2. számú rendeletek folyományaképpen a felsőbb hatóságoktól kapott utasításoknak megfelelően elrendeljük a következőket:

Ezen rendelet közzétételétől számított 5 nap alatt kötelesek elhagyni a város területét az alább 1-7. pontok alatt felsorolt egyének és családok.

1. Mindazon egyének, kik az orosz invázió következtében telepedtek le a városban.
2. Mindazon lakosok, kik a román hadsereg elől menekülve telepedtek le a városba (1916-1918.)
3. Mindazon lakosok, kik a forradalom előtt és a forradalom alatt telepedtek le.
4. Azon osztrák-magyar vagy magyar hadsereghez tartozó katonák családjai, kik a háború folyama alatt telepedtek le és itt maradtak.
5. Mindazon háború alatt meggazdagodott családok, kik nem cluji származásúak és kik a háború alatt, a forradalom alatt vagy után telepedtek le.
6. Mindazon esküt nem tett tisztviselők, kik nem az egyesített román területen születtek.
7. Mindazon volt osztrák-magyar vagy magyar hadseregbeli tényleges tisztek, kik 5 napon belül nem adnak be nyilatkozatot oly irányban, hogy lemondanak összes viselt rangjukról és állásukról. Az 5 napi határidő 1919. november 4-én déli 12 órakor jár le.

Semmi néven nevezendő kérelemnek oly irányban, hogy valaki itt maradjonon nincs helye. Csakis vagon elnyerése és vasúthoz való szállítás iránti kérések fogadhatnak el az 5 nap alatt d. e. 12-ig és d. u. 3-6 óráig a Mátyás király-tér 2. szám alatt (Bánffy-palota) szervezett kitelepítő hivatalnál.

1918. október 31-én Magyarországon egy ügynevezett „polgári demokratikus” forradalom, az „őszirózsás forradalom” zajlik, s még aznap megalakul az új magyar kormány, gróf Károlyi Mihály vezetésével. Ennek első ténykedése az, hogy november 7-én Belgrádba utazik, hogy Franchet d'Esperey tábornokkal, az antant balkáni haderőinek parancsnokával konkretizálja a fegyverszüneti feltételeket. A delegációban részt vesz Jászi Oszkár nemzetiségügyi miniszter is. (Folytatása a 21. oldalon.)



A kolozsvári román helyőrségi parancsnokság rendelete 1918 októberében (Mannsberg Margit naplójába beragasztott eredeti újságvivágás)

Szente Imre

BOTCSINÁLTA „NEMZETI KÖLTŐNK”

Babits Mihály (1883-1941)

Ötnegyed évszázad telt el születése óta, ez indokolja közelebről a megemlékezést. De nemcsak ez...

*Szabadság csillaga volt hajdan a magyar,
de ma már maga sem tudja, hogy mit akar:
talány zaja, csöndje;
és úgy támolyog az idők sikátorán,
mint átvezetett rab a fogház udvarán
börtönből börtönbe.*

Míntha nekünk üzenne Trianon utánról: hazánk mai állapotára is döbbenetesen illő sorok. S mit szóljunk e másik üzenethez?

*Kopaszon maradtunk fosztott termeinkben.
Tört ablakunkon át befütyül a sok szél
úgy, hogy meg sem értjük egymást:
egyik szél erre fúj, másik szél arra fúj;
mi pedig különös táncot táncolunk:
ez a tánc a süketek tánca.*

Nem úgy indult ő, hogy a nemzet gondja foglalkoztassa. Az 1900-as évek első évtizede a magyar irodalom, elsősorban a költészet megújulásának kora. Babits és kortársai: Ady Endre, Kosztolányi Dezső, Juhász Gyula, Tóth Árpád verseikkel és műfordításaikkal még a monarchia békekorának légkörében kezdték felzárkóztatni Európához a magyar lírát, alig egy évtizeddel előzve meg Európa önmagával meghasonlását a világháborúban s méginkább a háborút követő esztelen, bosszú diktálta békeszerződésekben. Élénk irodalmi élet jellemzi ezt a kegyelmi időt, különösen a Nyugat folyóirat megalapításával, amelynek szerkesztését az alapító Osvát és Ignótus után Babits veszi majd át; az ő gondja s érdeme lesz az egymás után színre lépő „Nyugat-nemzedékek” fiataljainak felfedezése és felkarolása amolyan „második Kazinczy” szerepében. Olyan nagyságok vallják mesterüknek, mint Weöres Sándor, Radnóti Miklós, Nemes Nagy Ágnes – az utóbbi az ő „lelki leányaként” egy egész kötetre rúgó előadássorozatban elemzi a „hegyi költő” verseit.

A fiatal Babits első kötete, a *Levelek Irisz koszorújából* 1908 oly tarka kaleidoszkópja a témáknak és formáknak, hogy nehéz volna beskatulyázni őt egyik vagy másik költészeti irány képviselőjének. Egy biztos: el akar határolódní Ady mágikus hatásától; idegen tőle „Isten

szörnyetegének” énközpontú személyes lírája, közéleti-küldetéses váteszi szerepvállalása, verseinek csak rá jellemző formakezelése. Az Ady-verset éltető szimbolizmus helyett ő a modern nyugati költészet másik újítását, az „objektív” lírát honosítja meg magyar földön: T. S. Eliot, nem pedig Baudelaire folytatójaként. Abban is különbözni akar Adytól, hogy a világért sem írna politikai verset. Már egyetemista korában osztja Kosztolányi nézetét, hogy „a költőn ne legyen nemzeti ruha, semmiféle egyenruha ne legyen a költőn!”. Petőfi és Ady költészetében sokallja a magyarkodást; finoman csipős megjegyzése, hogy „Petőfi a magyarok legnagyobb költője, Arany János pedig a legnagyobb magyar költő”. Kétségbe vonja, hogy a költőnek a művészet mellett még holmi váteszi, küldetéses szerepe is volna. Szóval „rühelli a próféta-ságot”, ahogy élete végén *Jónás könyve* c. epikus versében

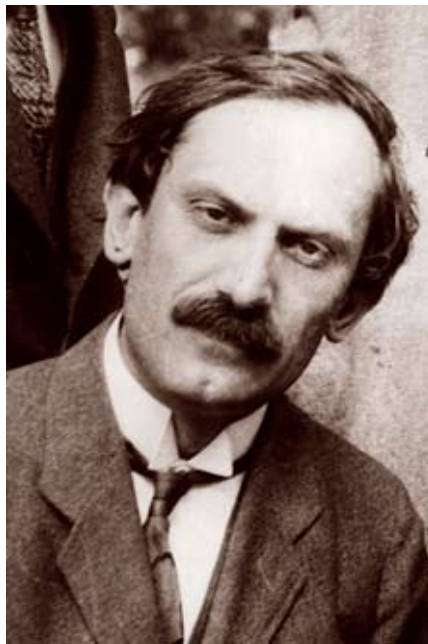
leplezetlen megvallja. Ám ugyanebből a szimbolikus önéletrajzból az is kiderül, hogy Isten vagy a sors, a történelem mégiscsak rákényszerítette a „próféta-ságot”. *Cigány a siralomházban* c. versében fáradt-betegén gondolva vissza ifjúkori alkotókedvére, így jellemzi közéleti gondok nélküli verseit: *Úgy született hajdan a vers az ujjam alatt, / ahogy az Úr alkothatott valami szárnyas / fényes, páncélos, ízelt bogarat.*

Ám e „szárnyas, fényes, páncélos” bogár-versek után olyanok születtek tolla nyomán, *mint a trombitahang, mint a trombitahang / katonák szomjas, cserepes ajkain.*

Ilyen trombitahang volt a világháború kellős közepén írt *Húsvét előtt* c. verse, amelyet 1916 tavaszán a Nyugat-matinén felolvasott. A fiatal magyar katonák hasztalanul fecsérték vérért siratta benne: *a levegőn, a szél*

erején / érezni nedves ízét / vérünk nedvének, drága magyar / vér italának: / nekem, mikor ittam e sós levegőt, / kisebzett szájam és a szók / most fájnak e szájnak... A „drága magyar vér” siratása pálfordulást jelent a babiloni l'art-pour-l'art költészetben. Jusson eszünkbe, hogy negyven év múlva, 1956-ban majd Camus tolla siratja el így a pesti aszfalra hulló „drága magyar vért”.

Fortissimo c. versében az anyákat szólítja, hogy hangozzon sírásukkal ébresszék fel az alvó Istent: *...tüzet sírjátok, mint a láva! / A drága fiúk hullanak / vérben a hóra*



Babits Mihály



Babits Mihály Esztergomban, az Előhegyen álló háza kertjében, háttérben a Bazilika, s a Dunán túl már cseh határ... (1932)

napra-nap. / Ne hagyjatok aludni senkit: / ki ma csendes, gonosz vagy gyáva... Felszólítja a férfiakat: káromolják Istent, Mért van, ha nincs? Mért nincs, ha van? / Tagadjuk őt, talán fölbred! / Cibáljuk őt, verjük a szókkal! / mint aki gazda horkol égő / házban – a süket Istenét! / Süket! Süket! ... E verséért istenkáromlás vádjával perelte a költőt a „hazafiak” háborús pártja.

Vörösmarty Szózatát idézgeti s Arany balladáinak hangján siratja el nemzete sorsát **A könnytelenek könnyei** c. vers: /.../ Tél tél után, év év után / négyszer hajtott a galy, / vakon, nagy kényszerek között / harcolt a bús magyar. // *Harc harc után, nyár nyár után / ötször lehullt a lomb: / oly híven adta mindenét, / s oly ingyen, a bolond! // Ki vérünk ízét ismered, / tégy vallást, karszti kő, / s ki jól tudod jajunk szavát, / vad omszki levegő, // valljatok, magyar csillagok, / védjétek a magyart: / volt-e dalunk, vagy sóhajunk, / mely nem békét akart?...*

Jól sejti, tudja, mi vár ránk, amikor gyűlölet pokla lett a hely, / hol élni, halni kell... s amikor egy örült nemzet eleven / megnyílt sírjában áll / s a sírt népek veszik körül, / öröklő káröröm; / és kígyó csúsz a sír fölött, / de virág nem terem. // Kígyók közt, marva, fájva, halld, / a költő éneke / s sziszegve rokkant ajkamon, / óh népek nemzete, // egy ezredévből, nagy világ! / riadva földadog

– / *Hazámnak hangja, gyenge bár, / de néma nem vagyok.*

Reménykedett-e, hogy Nyugat írástudói közül valaki meghallja s fölerősíti ezt a hangot a sorsintéző és új országhatárokat kicövekelő politikusok számára? Ha volt is, aki meghallotta, fölerősíteni nem volt módja a béketárgyalásokon, ahol a vak bosszúvágy gőze homályosította el a józan megfontolást s ahol milliók meghurcolása, kifosztása árán a fékevesztett kapzsiság legképtelenebb álmjai teljesültek, az új világháború magvait elvető politikai kétbalkezesség és vakság fáradozása nyomán.

„Politikáról nem beszéltem, de mikor szükségét éreztem, megszólaltam” – jegyezte fel beszélgetőfüzeteiben Babits, mikor súlyos gégeműtétje már elvette a hangját. Taláros nemzeti költő nem lett ugyan, ám magyarság-versei Trianon után jöttek, hogy maradjanak.

1923. március 15-re írja **Petőfi koszorúja** c. versét: *Hol a szem, szemével farkasszemet nézni? / Ki meri meglátni, ki meri idézni / az igazi arcát? / Ünnepe vak ünnep, s e máj napoknak / szűk folyosóin a szavak úgy lobognak, / mint az olcsó gyertyák.*

A magyar ifjúsághoz intézi szózatát:

Avagy virág vagy te? ... légy virág, légy vigasz! / Legyen lelked szabad, legyen hangod igaz / az ő ünnepségén: / Koporsó tömlőcét aki elkerülte, / most hazug koszorúk láncait ne tűrje / eleven emléken!

A gyémántszőró asszony megrendítő allegóriájával ábrázolja hazáját, Móricz Zsigmondhoz intézve szavait:

Éjszaka ez, testvér!... Szükség van a fényre, vetni amaz örült asszony útjai elébe,

kit tántorgóvá vakított szörnyű vesztesége.

Óh, hány fiat vesztett! mennyi vagyonát

taposták szét talpas, süket katonák!

idegenné zárták tőle legjobb otthonát.

S azt se tudja már, hogy lába merre lép:

jobbra is, balra is árok, meredék

s minden lépten szórja, veszti kincsét, erejét.

S míg gyémántját, gyöngvét így hullatja széllyel,

ékeskedik csináltvirág- s üveggömbfűzérrel,

mely gáncsot vet lábainak, ahogy

küzd a széllal. //...//

Ragyogj gyémánt, ragyogj! szükség van a fényre,

szegény örült asszony útjai elébe;

mert anyánk ő s a miénk minden vesztesége.

A vers üzenete: szellemi alkotásainkkal, értékeinkkel, kultúránk gyémántjaival kell kárpótolnunk magunkat Trianonért.

1921-ben kötött házassága után élete végéig Esztergom Előhegyén töltötte nyarait a költő. Ablakából az esztergomi bazilika tömbjére látott, de azt is látta, amit a Kádár-korszakban megjelent **Összegyűjtött verseiből** kihagytak, hogy „ne sértsék szomszéd népeink nemzeti érzékenységét”: *De túl már cseh határ... Idegen katonák / s szuronyos szólamok szorítják a Dunát, / mely ma friss ér helyett zsibbasztó pántlika: / Áldástalan nézi a hús bazilika. (Dal az esztergomi bazilikáról)*

Fölháborítják a táj „muzsikás dombjait” szabdaló határok: *Ki vetne határt a sugárnak, a szélnek? / illatnak*

és színnek? /.../ Ki szól a viharoknak: itt a vonal, állj meg!
/.../ Nevet a föld rajtad, búss vámok igája, / zenélj, komoly
édes dombok muzsikája! (**Free Trade**)

Feleségének, aki szóvá teszi, miért oly rossz a kedve,
A sziget nem elég magas c. verssel válaszol: *Előttem /
sanda jövő, körülöttem népek nyomora, tikkadt / gyűlö-
letek hálója, önös kormányok öröklő / versenye, vér; vér;
vér... Nem apadt el az ösztönök alja, / könnyű zsilip szegi
csak szomjas kontárok ügyetlen / ujjá alatt. Ártér a világ,
ártér Magyarország / véres iszappal. A föld iszamós, s
már érzem a dombot / ingani házam alatt. De ezen nem
sírok. A múltó / perc a mienk. A többi az Isten dolga. Talán
ő / öntöz a vérrel csak s trágyáz csak a szennyel. Az inség
/ tengere nő s el is önthet. Az emlék fennmarad, állván
/ únt szigetünk tetején, mint kincses zátony a süllyedt /
Atlantisz vizein, s tán száz ilyen zátonyon épül / majd az
új és szebb Atlantisz. Hiszem ezt. De az arcom / mégse
vidám. Ne okolj! A vidámság ünnepet illet, / lombokat
és madarat s kivirágzott kertet. Az Ember / ünnepe távol
még...*

A hitet, hogy „lesz még egyszer ünnep a világon”,
Vörösmarty Vén cigányától örökölte Babits. Az „Ember
ünnepe”, „az új és szebb Atlantisz” azóta is várat magára.
Néha bizony kifogyunk a türelemből, mint költőnk ebben
A magyarok Istenéhez címzett versben:

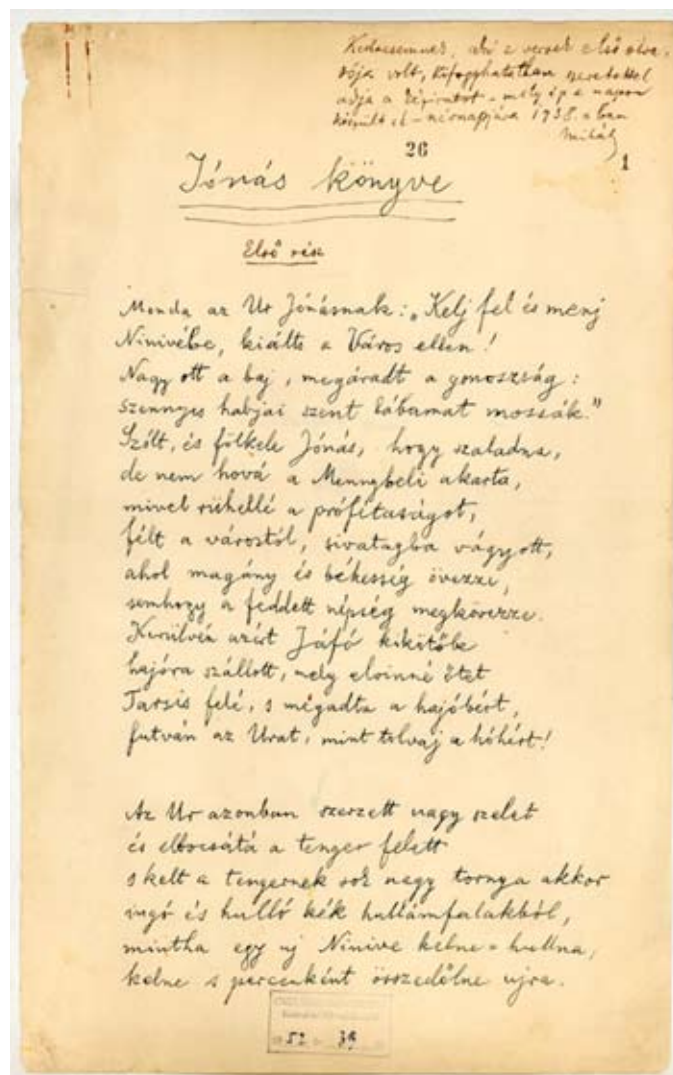
Vagy-e? S ki vagy? S mienk vagy-e? Csupán
mienk és senki másé? Szabad-e
hogyan csupán a mienk légy? És lehetsz-e
az, aki vagy, ha csupán a mienk vagy?
S mégis: lehetsz-e az, aki vagy, ha nem tudsz
csupán-mienk is lenni? Lehet-e
világod végtelen, ha nem vagyunk
mi is középen, és sorsunk a Tengely?
Mi vár reánk? És jön-e még igazság?
Vagy mi leszünk a keresztrefeszített
a nemzetek közt? Akkor is középen
áll a Kereszt, s ki szenved: Messiás.
És ez van talán hátra még. Az embert,
az aprót megváltottad már. A népek
váltása jó most. S bizonytalanság mienk vagy,
Isten, amíg mi hordjuk a keresztet.
Mert nem lehetsz a mérges kis Wotanok
öccse te, egy a sok közül, pogány
csillag, hanem ki eljött, csillagoltó
nap, s kinél kisebb nekünk nem elég:
magyarok és mindenek Istene.

Babits istenképe több ízben botránkozást keltett, sőt
pert is akasztott a nyakába, mint a **Fortissimo** c. verssel
kapcsolatban láttuk. Nem Berzsenyi hódolatával, hanem
az ószövetségi próféták közvetlenségével, némelykor
kétségbeesett türelmetlenségével sürgeti Isten közbe-
lépését. Jónás szerepében például hevesen követeli a
bűnös Ninive elpusztítását, amikor a város léha népe
csak vállat vonva nevetgél mennydörgő jóslatain. Idő-
vel mégis mintha az Isten akaratában való megnyugvás
kerekedne felül benne: *a múltó perc a mienk, a többi az
Isten dolga.*

Így beszél a lábainál heverő **Ádáz** nevű kutyájához
esztergomi kertjében: *Bölcs belátás, / bízni abban, kit
nem értünk, Ádáz. // Óh, bár ahogy te pihensz lábam-
nál, / bizalommal tudnék én is annál / megpihenni, aki
velem játszik, / hol apámnak, hol kinzómnak látszik, / égi
gazda, bosszú, megbocsátás, / s úgy nem értem, mint te
engem, Ádáz.* Az óhajtó mondatból persze levonhatjuk a
következtetést, hogy a gazda még nem jutott el kutyája
bölcességéig...

Az elbocsátott vad c. szép vers alapján az „istenkere-
sök” közé számíthatjuk költőnk: *Nem hiszek az Elren-
delésben, / de van egy erős, ő s uram. / Már gyermekül
vermébe ejtett / s mint bölcs vadász gyenge vadat, / elbo-
csátott, de nem felejtett: / szabadon sem vagyok szabad.
//...// ... szabad vagyok: oly szabad, / mint a bolond bo-
gáncs a szélben / vagy vad bozót között a vad. / „Vezessen
Hozzád a szabadság!” / így kérem olykor, aki vár, / mert
nem annak kell az imádság, / ki Istent megtalálta már.*

Lélektanilag is érdekes az „istenkereső” állapota:
„istenfélő” is egyben, méghozzá szó szerint: fél az Isten-
től, „vadságát” félti tőle, vagyis szabadságát. Az elbocsá-
tott vad nem hagyná magát még egyszer megfogni, nem



A Jónás könyve kéziratának első oldala

szaladna kézcsókra urához, ha az erdőben látná, még ha vágyik is hozzá lelkében. Így kell értenünk Babits **Októberi újatosság** c. versének megdöbbentő zárlatát: *Egész világunk mind csupa látomás, / folytatott álom, lassú lidércnyomás, / de legcsodásabb látomásunk / te vagy, Urunk, te vagy, égi másunk. // Te a nagy Álom, te vagy a fő Lidérc: / a tested lélek, hanem a lelked érc, / érclelkeddel lelkünkre fekszel, / századok ülnek el és növekszel. // Kórus padjáról, halld, sűrű rácson át / küldöm tehozzád, / Isten, ez új imát; / hatalmas vagy földön és égen: / adj, magad ellen, erőt énnékem!*

Az Istennel birkózó Jákob elszántságával száll szembe a történelemben megvalósult álságos istenkép „lidércével”, melynek nevében annyi gaztettet követett el már az ember, boszorkány- s eretnekmáglyákat gyújtott, vért ontott a vallásháborúkban, nem is szólva a múltban, de még a jelenben is „valóravált istenországok”: teokráciák emberi jogokat tipró rémuralmáról, mely a „jöjjön el a te országod” jámbor óhajának pokoli karikatúrája.

Utolsó nagyversét a „nemzet költőjeként” egy évvel halála előtt írta Babits. Betegágyán is figyelemmel kísérte a külvilág híreit: több fronton lángra gyúlt már Európa, a Szovjet Finnországot támadta meg, Hitler pedig villámháborúval rohanta le Lengyelországot. Jaj, csak hazája kívül maradjon ezúttal! Számára a semlegesség az egyetlen helyes út! Erről szól **Ezerkilencszáznegyven** c. verse:

*Mi minden voltál már nekem, édes hazám!
Egész világ, melyben kedvtelve utazám...
Meghitt otthon, ahol nyújtóztam szabadon...
Keménypados börtön és bujdosó vadon...
Észrevétlen voltál, mint a jó levegő,
majd égő fájdalom, mint a szoros cipő...
homlokomon bélyeg... a nyakamon járom...
De mostan kősziklám vagy és erős váram.
Fölforrtak az idők, egy nagy had a világ.
Most gyűrd be, magyar, a süveged taraját,
s amint büszke voltál harcaidra hajdan,
légy büszke békédre e nagy zivatarban.
Mert csodálatos és hősi a te sorsod:
harcolnod kell, mikor más nyugodt és boldog,
s mikor körülötted tombol az egész föld,
te maradsz türelmes, mozdulatlan és bölcs.
Immár a népeket terelik mint nyájat,
emberek futkosnak mint riadt patkányok,
városok lángolnak telhetetlen tűzben,
nemzetek halálát engedte az Isten.
Te állsz vén bástyádon fürkészve, hallgatag.
Gonosz szomszéd szelek borzasztják hátadat.
Szemed úgy száll szerte, mint a bibliai
özönben a Noé csapzott galambjai.
Mire tart a végzet, mily sorsra szánt minket?
Micsoda jövőnek magvaivá rendelt?
Óh ki tudja, milyen nehéz parancsokat
hordunk már zsebünkben titkos pecsét alatt!
Várakozva állunk, mint ki némán, hosszan
áll egy kényes strázsán vigyázón nem moccan
s ahogy a rossz évek rozsanva meghagyták,*

*néz ránk a vén bástya, a nyűgös szabadság.
Meg ne inogj népem, tarts ki a strázsádon,
mert kell ma a bástya az omló világban,
s talán éppen ez a te nehéz parancsod:
tartani keményen a kopott ős roncsot.
Mert nem véd az, amit te meg nem tudsz védni,
de rozzantan is szent, ami tiéd s régi.
Átkoztad elégszer... kicsi volt magadnak...
S ma áldott és tágabb, mint nagy birodalmak.
Mi minden voltál már nekem, édes hazám!
De most érzem csak, hogy mi voltál igazán.
Most érzem: nincsen hely számomra kívüled,
s mi börtönnek látszott, szabadság tornya lett.
Most érzem, hogy sorsom a hazámnak sorsa,
mint fához a levél, hulltomig kapcsolva,
mert nem madár vagyok, hanem csak falevél,
mely ha fája kidőlt, sokáig ő sem él.*

Mekkora tisztánlátás a nagybeteg Babits Mihály pillantásában, mily érett politikai bölcsesség attól a költőtől, aki vezérelvének vallotta a politikamentességet! „Sorsunk a béke volt a gyilokra kelt hordák között” – így fogalmazta meg a babitsi gondolatot költőbarátom, Csendes Béla 1944-ben, Teleki Pált elsírató *Psalmus Hungaricus* c. versében. Ugyanott olvassuk ezt is: „véres kezekkel gyilkosok közt / kapzsin a könny igazát elsírtuk.” – azaz kifejezést adtunk jogos fájdalunknak Trianon miatt és orvoslást keresve vállaltuk a háborút. Babits ettől óvott, ezért szólította föl nemzetét, hogy a „kopott ősi roncs-hoz”, a „rozzantan is szent” csonka országhoz ragaszkodva ne fogjon fegyvert a Trianonban elszakított részek visszaszerzésének hiú reményében..

Sajna, sajna! Meghiúsult a halálraszánt költőnek ez a reménye is. Már a következő 1941-es év koranyarán német harckocsik dübörögtek át a Dunántúlon Jugoszlávia megtámadására. Teleki Pál kormányfőnk, akin átgázolt a történelem, öngyilkosságával fejezte ki tiltakozását, lejtőre jutott nemzetét azonban ez sem óvta meg attól, hogy érdeke s akarata ellen bele ne sodródjon a háborúba, annak minden gyászos következményével. *Isten talán megszáná még: / ember nincs szánni a magyart. / És már azt kérdik tőlem álmaim: / milyen lesz magyar nélkül a világ?* – írja egy hátrahagyott versében költőnk, mintegy búcsúóhajtasaként.

Halálhírére (1941. aug. 4.) a már ugyancsak „halálraítélten járkáló” Radnóti Miklós ezt jegyzi naplójába: „Nagyon magánosnak érzem magam. Nem voltam ’bizalmas barátja’, de a tudat, hogy él, ha betegen is... Ki védi most már azt, (milyen nehéz meghatározni, hogy mit!) azt, amit védeni kell?” Temetése napján pedig: „Éjjel a hídon a telihold fényében megszólal Fanni: Istenem, milyen rossz. Olyan babilonstalanok vagyunk”



Bibliakiállítás az Országos Széchényi Könyvtárban

BOLDOG, AKI OLVASSA

Várakozáson felüli érdeklődés mellett nyitotta meg kapuit az Országos Széchényi Könyvtár ez évi nagykiállítása. A reneszánsz év záróakkordjaként a Biblia éve gondolatától ihletve egy gazdag bibliatörténeti kiállításnak ad otthont a nemzeti könyvtár kiállítóterme, ami a Biblia éve 2008 programsorozat egyik kiemelt rendezvénye is.

Monok István, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója köszöntőjében elmondta, hogy a jövő évet az UNESCO a nyelvek évének kiáltotta ki, ami hazánkban remélhetőleg a magyar nyelv éve lesz. A humán műveltségről gondolkodva elmondta, hogy valójában az ember csak az anyanyelvén képes az alkotásra, így a bibliafordítók az írott Ige nemzeti nyelvre fordításán túl az értelmiség anyagi eszköztárát is megalkották. A mai társadalmat az összeomlás előtti Római Birodalomhoz hasonlította. Véleménye szerint nem a pénz és nem a politikusok teremtették meg Európát, ahogyan nem lehet sem pénzzel, sem politikával megoldani azt a morális-erkölcsi válságot, ami romba készül dönteni a fogyasztói kultúrát. Különösen fontosnak nevezte, hogy felmutatásra kerüljön ebben az értékvesztett korban egy stabil értékvilág, a Biblia, és ebben a nemzeti könyvtár is feladatot vállalt.

Erdő Péter bíboros, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke megtisztelőnek nevezte, hogy a nemzet könyvtárában bibliakiállításon vehet részt. A nemzet és a Biblia, illetve a bennük élő szellemi-kulturális örökség több mint 1000 éve összetartozik, ami a ránk maradt írásműveken tökéletesen nyomon követhető, legelső írott nyelvemlékeink is egyházi-bibliikus eredetűek. A bíboros a történetiségben röviden áttekintette a Biblia főbb kulturális hatásait a magyarsággal való összetalálkozásától a reformáció-ellenreformáció eseménysorán át egészen napjainkig. „Számptalan irodalmi

mű is bizonyítja, hogy kultúránk eleven párbeszédben volt és marad a Biblia világával” - mondta el. A kiállított iratok, festmények és egyéb tárgyak megkapóan érzékeltetik a Biblia, az élet és a kultúra kapcsolatát.

Miller Milloy, az Egyesült Bibliatársulatok főtítkára a világ 145 bibliatársulatának köszöntését hozta a kiállítás-megnyitóra. Magyarországon is igencsak aktuális, hogy a Szentírás szava minél több emberhez eljusson. Beszédében XVI. Benedek pápa nemrégiben, a püspöki szinóduson elhangzott megállapításait osztotta meg a résztvevőkkel, aki a Lk 6 alapján két élet-alapot különböztetett meg: a homokot és a sziklát. Aki a pénzre, sikerre bízta magát, annak a „háza” a két világbankkal összeomlott, pedig senki sem hitte, hogy megdőlni az anyagi javak ereje. „Úgy tűnik, hogy valóban alapjaiban ingott meg a világ, és a posztmodern individualizmus, amely halottnak nyilvánította Istent” - jelentette ki, és közsíkla-alapként, egyetlen alternatívaként hozzátette: „Az ég és a föld elmúlnak, de az én beszédeim nem múlnak el.”

A kiállítást Bölskei Gusztáv tiszántúli püspök, a Zsinat lelkészi elnöke nyitotta meg. Elmondta, hogy a kiállított tárgyak jelentős művészettörténeti értékek, hiszen olyasmint hordoznak a múltból, amire újra és újra rácsodálkozik a nyitott szívvel járó. Természetesen ezek az emlékek nem csak elmúlt korokról, hanem az egyénről is beszélnek. Beszédében említette az alkotók törekvéseit, hogy műveik és ezáltal nevük örökre fennmaradjanak - de mégsem ez az örök élet útja. Ezen a kiállításon az a könyv áll a középpontban, ami maga is művészeti-történelmi érték, de jóval több is annál: általa nyerhet Isten kegyelméből örök életet az Írás olvasója, a személyesen neki elkészített, naponkénti üzenet mellett.

Gáborjáni Szabó Botond, a kiállítás kurátora röviden felhívta a figyelmet az érték, folytonosság és személyesség kulcsfogalmaira épülő kiállítás elrendezésének különlegeségeire, fontos megoldásaira. Az installáció központjában egy szószék áll, hiszen a hirdetett Ige eleinte főleg a szószékekről jutott el a szívekig. A Biblia gazdasága, egész életünket átszövő hatása a kiállítás anyagában is megmutatkozik. A látogatók a legrégebbi nyelvemlékektől egészen a legújabb kiadásokig követhetik nyomon a Biblia útját és hatástörténetét, olyan felépítésben, hogy az a Szentírást nem ismerők számára is informatív, megérintő legyen, és ne csak a könyvészeti értéket, hanem a mindig élő segítségvonalat is felfedezhessék benne, valamint a válaszokat a jelen nagy kérdéseire. Az Országos Széchényi Könyvtárban ezzel egyidejűleg, szokás szerint egy kisebb kiállítás is megnyitotta kapuit: a térképtárban bibliai térképekkel és történetükkel ismerkedhetnek meg az odalátogatók..



A képen többek között Mádl Ferenc volt köztársasági elnök és neje, Gábrly Sándor kölni, Karvanszky Mónika bécsi lelkészek és Szűcs Zoltán nyug. amerikai püspök.



„Boldog, aki olvassa, de még boldogabb, aki megérti!” - mondta Ittész püspök

Bibliaosztás az Országházban

A Biblia éve alkalmából közel 150 országgyűlési képviselő vett át Bibliát a parlamentben. A tavaszi ülés utolsó napján Bölcskei Gusztáv református és Ittész János evangélikus püspök a Magyar Bibliatársulat, Erdő Péter bíboros a Szent István Társulat bibliafordításait nyújtotta át azoknak a képviselőknek, akik igényt tartottak a Szentírást. Az alkalmat Balog Zoltán, az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottságának elnöke kezdeményezte.

Az egyházi vezetőket és a képviselőket Szili Katalin köszöntötte a nagy sajtóérdeklődés mellett megtartott rendezvényen. Az Országgyűlés elnöke hangsúlyozta, hogy 2008 különleges év, mert a Biblia éve. Mint mondta, a Biblia kapaszkodó a 21. század globális világában. Nemcsak a valahová tartozást, hanem értéket jelent. Talán ez jelezheti számunkra az új idő kezdetét, amely az együttműködést jelenti - fogalmazott az Országgyűlés elnöke.

Erdő Péter bíboros a Biblia kultúrtörténetének néhány állomását mutatta be. Kitért az eredeti nyelv és a középkori irodalom kapcsolatára, a fordítások és a könyvnyomtatás jelentőségére. Erdő Péter kiemelte, hogy a bibliafor-

dításoknak és a nyomtatásnak köszönhetően a társadalom egyre szélesebb körben juthatott hozzá a Bibliához.

Egyet sem akarunk visszavinni a Szent István Társulat és a Bibliatársulat által kiadott bibliákból - hangsúlyozta Bölcskei Gusztáv püspök, majd hozzátette, hogy aki Bibliát kap, olyasmit kap, ami őt is túl fogja élni. A református egyház zsinatának elnöke két Bibliát mutatott be személyes hangon a képviselőknek: édesapját és apósát. A Biblia éve igazi értelme az lehet, hogy az ember megkeres egy Bibliát, kézbe veszi, és biztosan érzi, hogy beletartozik egy közösségbe, egy nagyobb összefüggésbe - mondta Bölcskei Gusztáv, és kifejezte, azt szeretné, hogy legyen valóság a Jelenések könyve és a Biblia éve üzenete: "Boldog, aki olvassa..."

Ittész János reménységét fogalmazta meg, miszerint a kapott bibliákból nem vitrintárgy, hanem napi táplálék, élő valóság válik. Az evangélikus püspök hangsúlyozta, hogy a történelem menete az Isten kezében van. Boldog, aki olvassa, de még boldogabb, aki megérti - mondta Ittész János püspök.

Balog Zoltán lelkész, országgyűlési képviselő zárószavában kiemelte, hogy az evangélium üzenetének magasságában és mélységében minden ember egyenlő, minden ember megváltásra szorul. A Biblia mindenkié, tehát nem lehet előírni, hogy mit olvassunk ki belőle, mindenkinek megvan hozzá a saját útja - hangsúlyozta Balog Zoltán. Az országgyűlési képviselő lapunk kérdésére elmondta, hogy a bibliák átadása kifejezi: az Isten Igéje ingyen kegyelemből van. Balog Zoltán hozzátette, hogy minden frakció pozitívan állt a kezdeményezéshez. "A megtérés az Isten kezében van, a bal- és a jobb oldalon is mindenkinek meg kell térnie, és a kegyelem elkészítettet" - fogalmazott kérdésünkre Balog Zoltán. Az országgyűlési képviselők Kobzos Kiss Tamás Tízparancsolatról szóló éneke után vették át a Bibliát az egyházi vezetőktől.

A híreket a www.reformatus.hu honlapról tallóztuk, a képeket ugyanon vettük kölcsön. Ezúton is köszönet értük!

DIASZPÓRA KONFERENCIA

BUDAPEST

2008 nov. 17-18

Amerikai, kanadai, ausztráliai és számos európai magyar református (ill. református tagokat is magába foglaló közös protestáns) egyházi közösség képviselőinek részvételével november 17-18-án Budapesten tartotta összejövetelét a Diaszpórakonferencia. A tanácskozás célja az volt, hogy a világszerte élő magyar református (ill. református tagokat is magukba foglaló közös protestáns) gyülekezetek és egyházak, illetve a kárpát-medencei református és evangélikus egyházak hosszú távú együttműködésének irányvonalait meghatározzák. A konferencia a Generális Konvent meghívására, a Magyarországi Evangélikus Egyház részvételével valósult meg, és olyan koncepciót dolgozott ki az érintettek bevonásával, amely alapja lehet ezen közösségek megmaradásának. Egyértelművé vált, hogy a kárpát-medencei egyházak partner-egyházi kapcsolataikat mozgósítva felelősen és egyeztetve kívánnak a különböző helyzetben élő diaszpóra-közösségekkel együttműködni, a helyi adottságokat figyelembe véve. A konferencia fő kérdései a lelkészküldés mikéntje, az érintett közösségek önfenntartó képességének megtartása,



A Fásori Evangélikus templom

az egyeztetett missziói koncepció és az összefogáson alapuló stratégia kidolgozása volt. A Diaszpórakonferencián résztvevő, külföldről érkezett magyar lelkipásztorok hazai, többek között a fásori református, a budai, a Klauzál téri és hosszúpályi református gyülekezetekben vállaltak vendégszolgálatot. November 16-án Molnár-Veress Pál svédországi lelkész a Budapest-Fásori Evangélikus templomban szolgált.

November 17-én Fabiny Tamás püspök áhítata nyitotta meg a zsinati székház épületében a Diaszpórakonferenciát. Az evangélikus egyházvezető az 1Pét 1, 1 igeverssel köszöntötte az esemény résztvevőit, majd az idézett levél három felszólítására hívta fel a figyelmet, és helyezte azt Péter apostollal együtt a szórványban élők szívére. A püspök ez alapján azt kérte, a diaszpórában élők is élő kövekként épüljenek fel lelki házzá (1Pét 2,5), legyenek ők is áldássá, hogy áldás legyen rajtuk, és hogy legyenek készek mindenkor számot adni a bennük élő



Diaszpórakonferencia a Református Zsinat székházában

reménységről (1Pét 3,15). Idézte a magyar nép zivataros századait megidéző nemzeti imádságunk, a Himnusz egyik gondolatát: „Vár állott, most köhalom...” A nemzet hajdan egységes épületének kövei széthullottak. Így jutottak sokan a diaszpóra, a szétszórtság állapotába. A brutális trianoni döntés szórta szét talán a legtöbb követ, majd a II. világháború és 1956 után folytatódott a szétszórtság: sok kő egészen távolra gurult, még a tengerentúltra is. Reményik Sándor *Kövek zsoltára* című versében egy ember „elindult a köveket megkeresni. / Omlásokban, elhagyott kötörökben, / Utak mentén, száraz patakmederben / Barangolt hetedhét országon át”, hogy az eddig szanaszét heverő kövekből templomot építsen. Kívánhatunk-e szebbet és jobbat, mint hogy a hetedhét országba szétszóródott élő kövekből végre épüljön fel közös lelki házunk Isten dicsőségére?

Bölcskei Gusztáv református püspök, a Zsinat lelkeszi elnöke bevezető előadásában elmondta: a Kárpát-medence és a nyugati magyar diaszpóra protestáns egyházainak nem ez az első találkozása, mégis most jött el az idő arra, hogy az együttműködés hatékonyabbá tétele érdekében egy általános missziói koncepciót kíséreljenek meg meghatározni. A püspök utalt a szórványközösségek különböző helyzetére, a lelkészutánpótlás és a diaszpórában végzett szolgálat finanszírozásának égető kérdéseire. Bölcseki Gusztáv végül hozzátette: a konferencia megszervezéséhez jelentős indíttatást adott a Kárpát-medencei Magyar Református Generális Konvent (GK) eddig elvégzett munkája, és a közös egyházalkotmány jövő májusban várható elfogadása. A püspök kiemelte: az alkotmánytervezet szerint a nyugati szórványmagarság közösségei is csatlakozhatnak az újra egységesülő Magyar Református Egyházhoz.

Fabiny Tamás előadásában a Kárpát-medencei és a nyugaton élő magyar evangélikus egyházak és közösségek helyzetét mutatta be. Míg önálló egyházuk Magyarországon, Erdélyben és a Vajdaságban van, addig Kárpátalján a református közösségekbe járnak az evangélikus hívek, Szlovákiában pedig - gyakori megkülönböztetést szenvedve - egy egyházban élnek szlovák hittestvéreikkel. Míg Nyugat-Európában közös gyülekezetekben élnek a magyar reformátusokkal, Amerikában önállóan alkotják egyre öregedő gyülekezeteiket. A világ magyar evangélikusságát a Magyar Evangélikus Konferencia fogja össze, de ennek 2006-ban történt megalakulása óta tagja a többségében református híveket is magába tömörítő Nyugat-

Európai Magyar Protestáns Gyülekezetek Szövetsége is. Az evangélikus püspök végül a nyelv megtartó erejére, a médiában rejlő lehetőségekre és a nyugati magyar protestáns közösségekben rejlő lehetőségekre hívta fel a konferencia résztvevőinek figyelmét.

Az előadásokat a nyugati diaszpóra közösségeinek bemutatása követte. Szücs Zoltán nyugalmazott amerikai püspök az egyházak nemzetmegtartó erejére hívta fel a figyelmet, majd történelmi visszatekintésében elmondta: az amerikai emigránsok dolgozni mentek ki, hogy aztán hazajöjjenek. Kinttartózkodásuk idejére is szükségét érezték, hogy létrehozzák saját egyházi közösségeiket és hogy saját templomokat építsenek, melyben hazulról hozott papok szolgáljanak. 1893 óta a Magyar Református Egyház Konventje biztosította a papok kiküldését a di-



Magyar református gyülekezet San Franciscoban (1960)

aszpóra-gyülekezetek gondozására. Míg a II. világháború előtt az emigráns magyarok 82%-a nem is kért amerikai állampolgárságot, addig a háború után a többség a maradást választotta, s ezzel párhuzamosan megszűnt a papok otthonról való kiküldése is. Mindez oda vezetett, hogy az amerikai emigráció gyülekezetei fokozottan önállósultak és akaratlanul is távol kerültek a hazai egyházaktól. Rávasz László püspök a két világháború közötti időben az amerikai magyar református egyházat „jégtáblán nyíló virágos kert”-nek nevezte, s ebben a hasonlatban benne van a diaszpóra-helyzet önmagában hordozott ellentmondásossága is.



A San Francisco-i gyülekezet Borbás Antal lelkipásztorral (1982)



Egyházmegyei közgyűlésen részt vett lelkészek San Franciscoban (2005)
(Balról Magyar-Köpe Gábor lelkész, mellette Szabó Sándor püspök)

Vass Zoltán, a Kanadai Magyar Református Lelkész-és Presbiteri Szövetség ügyvezető elnöke elmondta: most először érzi úgy, hogy nem csak vendégként, hanem partnerként fogadják az anyaországbeli reformátusok. A kanadai egyházi vezető hozzátette: Bár a kanadai magyar református gyülekezetek három egyháztesthez tartoznak, emellett egy közös szervezetbe, a Kanadai Magyar Református Lelkész és Presbiteri Szövetségbe tömörülnek, mégis szervesen hozzátartoznak a Magyar Református Egyházhoz, és ezért szándékukban áll a Generális Konventhez is csatlakozni. A három egyháztest közül itt a kanadai presbiteriánusokhoz tartozó csoport a legnagyobb.

Varga Pál, a Nyugat-Európai Magyar Protestáns Gyülekezetek Szövetségének társelnöke a Szövetséghez tartozó közösségek történetéről, munkaterületükről és kapcsolatrendszerükről adott tájékoztatást. Hangsúlyozta,



Vass Zoltán torontói lelkész és gyülekezete 2008 pünkösdjén a Vaughan Road-on 1967-ben megvásárolt templomépület előtt

hogy eltérően a Tengeren túltól, a nyugat-európai magyar protestánsok nem hoztak létre sem esperességeket, sem püspökségeket; a gyülekezetek nagy mértékben önállóak, aminek előnyei, de hátrányai is vannak. Előny az, hogy a gyülekezetek függetlenebbek a döntéseket illetően, s ezekben semmilyen felsőbb egyházi hatóság nem szólhat bele. A függetlenség hátránya viszont az, hogy nincs olyan felsőbb egyházi szerv, amely adott esetben felelősséget érezne és vállalna eme független és önálló

gyülekezetek iránt. Legjobb példa erre a lelkészi állások betöltésének kérdése, s főként a lelkészi állások finanszírozásának gondja. Végezetül Tóth Miklós, a Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat titkára következett, aki elmondta, hogy Nyugat-Európában az egyetlen legitim református szervezetnek tekintik magukat, és hogy a Generális Konvent munkáját nem ismerik el, helyette a Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinata munkájának újraindítását sürgette.

A plenáris vita során Varga Pál elmondta: reményt keltő indulás volt, amikor a Protestáns Szövetség első ludwigsburgi konferenciáján Tökés László és Erdélyi Géza személyében két püspök is részt vett a Szövetség



Dr. Csiha Kálmán püspök úrvacsorát oszt az ausztráliai North Fitzroyban (balra Dézsi Csaba lelkipásztor)

munkájában. Molnár-Veress Pál emlékeztetett arra, hogy a mostani Diaszpórakonferenciához vezető úton fontos mérföldkő volt a 2000-ben Esztergomban megrendezett Egyház és magyarság című konferencia ugyanúgy, mint az a találkozó is, mely 2006 februárjában a magyarországi református és evangélikus egyházak vezetői és a Protestáns Szövetség küldöttsége között jött létre. Emlékeztetett ez utóbbi tanácskozás egyik (még meg nem valósult) határozatára, miszerint a hazai egyházak egy közös bizottságot hoznának létre a diaszpóra-gyülekezetek kérdéskörének kezelésére. Felidézte Szebik Imre, Harmati Béla és Fabiny Tamás püspökök svédországi látogatásainak pozitív hozadékát, Márkus Mihály püspök tavalyi brüsszeli részvételét és ajánlását, hogy a jövőjüket érintő kérdéseikkel a nyugati gyülekezetek forduljanak a Generális Konventhez.



Az ausztráliai Sydney Strathfield-i gyülekezet 100 éves jubileuma (2008)



Melbourne, North Fitzroy - Ausztrália. Református gyülekezet

A Generális Konvent és a Magyarországi Evangélikus Egyház közös szervezésében megvalósuló konferencia a délután folyamán Bába Iván volt külügyi államtitkár, Pröhle Gergely evangélikus országos felügyelő és Tamás Bertalan zsinati irodai külügyi osztályvezető előadásával folytatódott. Bába Iván kiemelte: a 19. század végi - főként gazdaságilag motivált - kivándorlók között a magyarok mellett nagy számban voltak szlovákok is. Magyarország szétdarabolását követően, az 1918-20-as, az 1944-47-es, később pedig az 1956-os menekült-hullámokra a politikai emigráció címke illik. Az 1970-80-as évekbeli magyarországi kivándorlók többnyire egy jobb élet reményében hagyták el az óhazát, míg az 1985-90-es erdélyi hullámra



A négy ausztráliai egyházkerület egy-egy lelkésze együtt, Sidneyben (2008) (elől Péterffy Kund Sidney-Canberra-i református lelkipásztor)

egyaránt érvényes a politikai és a jobb élet reményétől motivált emigrálás. Függetlenül attól, hogy ki honnan és mikor emigrált, azt a képet hordozza magában a szülőföldről, amit otthagyott. Ez határozza meg magatartását, azt, hogy milyen értékekhez ragaszkodik és nem kevésbé az óhazához való viszonyulását. A 70-es évekig az emigrációban életre-halálra menő vitákat váltott ki a kádári Magyarországhoz való viszonyulás mikéntje. Bába szerint az emigráció igazi értékei olyan szellemi műhelyek körül keresendők, mint amilyenek a párizsi Irodalmi Újság, a Londoni irodalmi kör, a Protestáns Magyar Szabadegyetem, a Szabad Európa Rádió és köre, a nyugati

magyar könyvkiadás és más szabad szellemi műhelyek voltak. A rendszerváltás után remélt nagy hazatelepedésből szinte semmi sem lett: - néhány ezernek sikerült, de a többség megpróbálta, aztán csalódott és visszament Nyugatra. A legtöbben a kétféle életmódot preferálják. Nagy kérdés, hogy milyen viszony alakítható ki az óhaza és a második és harmadik generációs emigráns közösségek között? Kérdés az is, hogy a jelenben mely magatartásformák nevezhetők helyesnek: a küldetés-vállalás, amint azt Wass Albert vagy Márai Sándor tették, avagy azon „siker magyarok” követése, akik az idegen társadalomba való beolvadást választották, de emellett magyar feladatokat is felvállaltak és azokat pénzelték!? Csúcsmélység csak néhány ember lehet (Soros György üzletember, George Pataky, New York egykori polgármestere vagy Sarközy francia elnök), így tehát ők sem lehetnek az emigráns közösség eszményképei. Akármint nézzük, a kivándorlás veszteség, óriási nemzeti tragédia, mely tudást, életerőt, egy darab jövőt vitt el. A kinti magyarság bármely erővel rendelkezik is, alapjában véve nem a kárpát-medencei magyarságot erősíti. Egy vagy másfél nemzedéknyi idő alatt a nyugati magyarság elvész. A tragédia az, hogy akik ma a Felvidékről, Erdélyből vagy a Vajdaságból kivándorolnak, azok nem Magyarországra, hanem Nyugatra mennek. Az Orbán-kormány 1998-2002 között az emigráns magyarok hazajövetelét célozta meg, de már akkor beleütközött abba a kérdésbe, hogy a számtalan vegyesházasságban az idegen ajkú családtag esetében, vagy olyan magyarok esetében, akik az asszimiláció előrehaladott állapotában vannak (pl. akik már a nyelvet sem beszélnek), megadható-e, s ha igen, milyen feltételekkel a magyar állampolgárság? A hazai politikusoknak gondot jelentett az is, amikor a világszórványban élő magyarok olykor a beleszólás igényével léptek fel a magyarság sorsát érintő kérdésekben. (Molnár-Veress Pál közbeiktatott hozzászólásában úgy vélte, hogy a hazatérés gondolatát felvető nyugati magyarok joggal léptek és lépnek fel a beleszólás igényével, hiszen nem mindegy



A hágai (Hollandia) magyar református gyülekezet köszönti lelkipásztorát, Dr. Tóth Miklóst 80. születésnapja alkalmából

számukra, milyen országba, társadalomba térnek vissza, ugyanakkor elítélte és ellenszenvesnek nevezte a nyugati magyaroknál oly gyakran tapasztalt „kioktatott” stílust, amellyel ezek a hazaiakkal szemben fellépnek.)

Pröhle Gergely, aki egyházi kötődésein túl egykori nagyköveti minőségében is megismerhette a nyugati magyarságot, úgy vélte, hogy a diaszpóra-közösségek jövőjéről beszélni elkésett dolog. Amikor még lehetett volna, akkor a nemzeti kapcsolatok újraélesztéséhez sokan túlzott illúziókkal és hozzá nem értéssel láttak hozzá, többnyire a háború előtti állapotokból kiindulva. A kádári Magyarországon, annak minden negatív velejárója mellett, megmaradtak a polgári közösség-építés csírái, és igen magas színvonalon megmaradt a magyar felsőoktatás is (míg más ún. szocialista országokban a felsőoktatás „elproletarizálódott”). Ezek olyan megmaradt értékek voltak, amelyekre építeni lehetett volna. De mit lehetett volna kezdeni azzal a diaszpóra-magyarsággal, amely a megmaradt értékekben is a kádári idők relikviáit, s az itthon maradtakban - sokszor mindenkit egy kalap alá vonva - a Kádár-rendszer kiszolgálóit látta? És vajon hogyan vélekedik ma a diaszpóra-magyarságról az a hazai magyarság, amelynek közel 40%-a október 6-án nem az aradi tizenháromra emlékezett, hanem a „Celeb vagyok” reality-show-t nézte?! Mit foglalkozunk a nyugati magyarsággal akkor, amikor az itthoniak vonatkozásában is az a kérdés, hogy ki tudunk-e tartani a szülőföldön maradás mellett? Ilyen realitások mellett a határon túli magyarokkal való foglalkozás, netán ígéretes, könnyen kipukkanó politikai léggömbök csupán. Az 1956-os forradalom 50. évfordulójának ismert történései közepette a nyugati magyarság nem tudta fenntartani azt a nemzeti mítoszt, amire Nyugaton büszkének lehettek volna. Ilyen realitások mellett az is kérdés, hogy miként tehető a haza számára „hasznossá” a nyugati magyarsággal való kapcsolattartás? Mivel lehetne indokolni a magyar adófizetők felé azt, hogy például a Burg Kastl-i gimnáziumot az ő adóforintjaikból kéne fenntartani? Otthon gyakran elhangzik a kérdés: Mi hasznunk van belőlük? - mármint az otthon élőknek a nyugatiakból. Ugyanígy - csak fordított előjellel - úgy is feltehető a kérdés: Mi haszna van a nyugati magyarságnak abból, hogy újból a hazai közösségekhez kötődjék, például a hazai egyházakhoz tartozzon? Vitathatatlan, hogy a nyugati lelkészekre nagy lelki nyomás nehezedik akkor, amikor ugyanaz a kérdés kétfelől is elhangzik feléjük, s mindkét részről kielégítő választ várnak tőlük. És nagy lelki nyomás nehezedik a nyugati lelkészekre akkor is, amikor sem szolgálatuk helyén, az idegenben, sem otthonról nem kapják meg azt az erkölcsi és anyagi támogatást, amelyre szolgálatuk okán talán joggal számíthatnának.

A Diaszpórakonferencia második napja Kovács Istvánnak, az Erdélyi Egyházkerület diakóniai és missziói tanácsosa Mt 10, 29-31 alapján tartott áhítatával kezdődött. Jézus felkészíti tanítványait első missziói útjukra. Figyelmezteti őket: az emberek az értéktelen

verebeknél is kevésbé fogják becsülni őket, de a menyeyei Atya szeretete sokkal nagyobb irántuk. Ez a szeretet és Isten ránk bízott Igéje tesz értékesebbé minket ezeknél a kis madaraknál. Ez persze csak akkor igaz, ha ezt a küldetést komolyan vesszük és el is végezzük. Fazakas Sándor, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem (DRHE) rektora a lelkészképzés, a legáció és a lelkészküldés témaköréről tartott előadást. Megvizsgálta a lelkési tisztség értelmezésének történeti és most zajló változásait, külön kitérve a tömbgyülekezetek és a diaszpóra helyzetének sajátosságaira, valamint a szórványgyülekezetekben végzett legátusi és segédlelkési szolgálat lehetőségeire. Az előadó ismertette a DRHE lelkipásztorokkal szembeni elvárásokat vizsgáló kutatásainak eredményeit is. P. Tóthné Szakács Zita, a Zsinati Missziói Iroda vezetője napjaink gyülekezeti modelljeiről és a közösségeinkre nehezedő missziói kihívásokról beszélt előadásában. Elmondta, hogy korunkat többek között a globalizáció térhódítása, a hagyományos és keresztyén értékek tagadása és a családok felbomlása jellemzi. Kitért gyülekezeteink erőtlenségének az okaira, megemlítve az egymás iránti bizalom, felelősségvállalás és szeretet hiánya mellett az ökumené és az anyaszentegyház-tudat hiányát is. Miért keresik fel mégis az emberek a keresztyén közösségeket? Mert bár élvezik a globalizáció előnyeit, de negatív hatásai is nyomasztják őket: közösségre, elfogadásra, odafigyelésre, egyszóval szeretetre vágnak. A keresztyén közösségek Istenre mutató önzetlen szeretete, a gyengék erősebbek általi segítségének elve még a modern kor embere számára is vonzó.

A konferencia a délután folyamán a résztvevők által az anyaegyházak számára megfogalmazott ajánlás megtárgyalásával folytatódott. Ezután sor került a Zsinati Iroda munkatársaival az együttműködési lehetőségek ágazatonkénti feltérképezésére. A konferencia résztvevői este a Művészetek Palotájában orgona- és zongorahangversenyen vettek részt, másnap, 19-én délután pedig Balog Zoltán református lelkész, az Országgyűlés emberi jogi bizottságának elnöke meghívására a Parlamentbe látogattak.

A Diaszpóra Konferencia a következő ajánlásokat fogalmazta meg és tárta a Kárpát-medencei református és evangélikus anyaegyházak vezető testületei elé:

„A diaszpórában élő magyar református és evangélikus gyülekezetek és egyházak a Kárpát-medencében élő anyaegyházakkal Krisztustól kapott közös küldetésüknek tekintik, hogy keressék a szolgálat lehetőségeit a nemzetek között élő híveikért és bizonyágtételükkel Isten dicsőségét és a rájuk bízottak javát munkálják. Ebben a küldetésükben a következő missziói szempontok vezéreltik őket: Küldetésüket az egyetemes egyház szolgálatának tekintik. Az evangéliumot magyar nyelven hirdetik és a sákramentumokat kiszolgáltadják.

A diaszpórában élő gyülekezetek és egyházak fontosnak tartják, hogy az anyaegyházak partneri kapcsolatra lépjenek azokkal az egyháztestekkel, amelyek területén



Emlékistentisztelet a párizsi magyar református gyülekezet alakulásának 80. évfordulója alkalmából

magyar gyülekezetek élnek, és ebben tartsák szem előtt az ott élő magyar diaszpóra gyülekezetek ügyét. Ahol ez szükséges, kéri az érdekeik képviselőjét. Ebben a folyamatban aktív és közvetítő szerepet vállalnak.

A diaszpórában élő gyülekezetek és egyházak kívánatosnak tartják az anyaegyházak és szórványegyházak kapcsolattartásának kidolgozását, illetve ápolását a helyi sajátosságok figyelembe vételével, a protestáns ökumené szellemében.

Azok a hívek, akik a diaszpórában élnek, dolgoznak, tanulnak, egy más kultúrában is meg kívánják tartani hitüket, anyanyelvüket, hagyományaikhoz, történelmükhöz ragaszkodnak egy más környezetben is. A lelkiség és protestáns hagyományok építése, ápolása szempontjából a diaszpórában a folyamatos lelkipásztori jelenlét kívánatos.

A diaszpórában élők, különösen is a migráció nyomán újonnan érkezettek pásztorolása érdekében az anyaegyházak által ezzel megbízott testület/bizottság egy kölcsönös tájékoztatási hálózat és rendszer kialakításáról gondoskodik.

A diaszpóra gyülekezetek és az anyaegyházak a lelkési meghívások és állások betöltése ügyében együttműködnek.

A diaszpórában szolgáló, nem magyar teológián végzett lelkészek számára az anyaegyházak lelkészképző intézményei segítséget nyújtanak a nyelvi és teológiai továbbképzésben.

A diaszpórában szolgáló lelkészek státuszának, illetve nyugdíjjogosultságának rendezése elengedhetetlen. Két modell ismert jelenleg: végleges, vagy határozott időre szóló szolgálat.

A diaszpóra szolgálati helyeinek kijelölése és kiépítése az anyaegyházakkal közös feladat és felelősség.

A diaszpóra magyar nyelvű szolgálata a következőket teszi szükségessé: Kétnyelvű lelkipásztori szolgálat biztosítása; Az istentiszteleten használt magyar nyelvű liturgiai anyagok összeállításánál a diaszpóra igényeinek figyelembe vétele az énekeskönyvek, istentiszteleti rendtartások, vasárnapi iskolai anyagok, naptárak és kalendá-

riumok kiadásánál; Magyar nyelvű kiadványok ügyében az anyaegyházak kiadóival való együttműködés.

A diaszpórában élő gyülekezetek kívánatosnak tartják, hogy az anyaegyházak és lelkészképző intézményeik az ösztöndíjas diákokat készítsék fel kisegítő gyülekezeti szolgálatra, amely során a diaszpóra aktuális helyzetéről is tájékoztatást adnak, mérlegeljék a diaszpórában eltöltött gyakorlati év elismerését, továbbá: ünnepi, illetve alkalmi legátusokat (teológusokat, aktív vagy nyugalmazott lelképászorokat) küldjenek.

A diaszpórában élő gyülekezetek és egyházak szükségesnek tartják, hogy az anyaegyházak rövid határidőn (6 hónapon) belül egy közös testületet/bizottságot hozzanak létre a fenti ügyek koordinálására és a folyamatos kapcsolattartás biztosítására.

A diaszpóra egyházak és gyülekezetek vállalják, hogy rövid határidőn (6 hónapon) belül kijelölik a kapcsolattartó személyeket. Ugyanakkor az anyaegyházak megbízzák a kapcsolattartó személyeket, hogy érdemben képviseljék, illetve ápolják a partneregyházakkal létesített kapcsolatot a szórványgyülekezeteket érintő kérdésekben.

A diaszpórában élő gyülekezetek és egyházak javasolják, hogy az anyaegyházak rendszeres (kétévente történő) tanácskozásokat szervezzenek az együttműködés eredményeinek értékelése és a további feladatok meghatározása céljából. (Megjegyzés: A Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat képviselői fontosnak tartották minden felmerült és a jövőben felmerülő kérdésben szoros kapcsolatot tartani a Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinatával. A többi képviselő nem osztotta ezt a véleményt.)

A diaszpóra a következő egyházi közösségek küldötteivel képviseltette magát: Amerikai Magyar Református Egyház; Ausztráliai Magyar Református Egyház; Ausztriai Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat; Észak-Rajnai és Vesztfáliai Magyar Protestáns Gyülekezet; Franciaországi Magyar Protestáns Egyház; Kálvin Egy-

házkerület, UCC; Kanadai Magyar Református Egyházak Uniója és a Kanadai Magyar Református Lelkészegyesület; Müncheni Magyar Református Gyülekezet; Nyugat-Európai Magyar Protestáns Gyülekezetek Szövetsége; Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat; Svájci Magyar nyelvű Protestáns Gyülekezetek Szövetsége; Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség. A Kárpát-medencei egyházakat a Magyarországi Evangélikus Egyház, a Magyar Evangélikus Konferencia, a Magyarországi Református Egyház egyházkerületei, az Erdélyi Református Egyházkerület, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület, a Kárpátaljai Református Egyház és a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház képviselték.

Összeállította: **Molnár-Veress Pál**



Az alapítók öröksége

Az **Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem** (Bázel) 40 éves fennállását ünnepli. A **2009. április 27 – május 2.** között az ausztriai St. Georgen am Längsee (Karintia) festői konferencia-központjában tartandó találkozón *Az alapítók öröksége: egy független magyar szellemi műhely* címmel előadások, kerekasztal-beszélések, munkacsoportok emlékeznek a Szabadegyetem alapítóira és négy évtizedes működését meghatározó személyiségeire. Arra a kérdésre, hogy *mi a jövője* ennek a független szellemi műhelynek, egy fontos kerekasztal próbál válaszolni Balogh Zoltán református lelkész, Deák Ernő történész, a Bécsi Napló főszerkesztője, Masát András nyelvész professzor és Puskás-Vajda Zsuzsa antropológus részvételével, Nagy Ildikó pozsonyi újságíró vezetésével. *A Szabadegyetem az ökumené szolgálatában* témát Balla Bálint evangélikus szociológus, Boór János római katolikus filozófus, Szent-Iványi Ilona unitárius, Varga Pál és Kuti József református lelkészek vitatják meg. Reggeli áhítatok, hangversenyek, irodalmi- és filmest, kirándulás és ökumenikus istentisztelet egészítik ki az ötnapos gazdag programot. Érdeklődés, jelentkezés: **Deák Péter, Bellerivestr. 59, 8008 Zürich**, tel.: **044-383 85 37**, e-mail: peter.deak@zh.ref.ch (március 6-ig).

Dr. Fabiny Tamás

Keresztyén gondolatok a globális pénzügyi és gazdasági válság idején

„Mit szólna Luther a világméretű pénzügyi válsághoz? Kapitalista lenne vagy a globalizáció kritikusa?” Ezzel a kérdéssel foglalkozott 2008. november 11-én Berlinben a Nemzetközi Martin Luther Alapítvány. A reformátor ma valószínű körlevelet írna a bankárokhoz, mondta az EKD Társadalomtudományi Intézetének igazgatója, Gerhardt Wegner professzor. Ma kevés szó esik a menedzserek felelősségéről, miközben a pénzügyi piacon világméretben szükség van új szabályokra. A vallásszociológus Peter L. Berger professzor pedig azt nyilatkozta, hogy Luther a pénzügyi válság kapcsán az állam csődjéről is szólna. Az államnak ugyanis a gazdasági eseményekben a rendet, a szabályok betartását és a megfelelő transzparenciát kell felügyelnie. Minél szabadabban működik a piac, annál jobban kellene működnie az állami felügyeletnek. Berger kritikusan szólt arról, hogy a vállalkozások miként képesek szociális felelősséget tanúsítani: „Ez olyan, mint amikor egy elefántot próbálunk megtanítani balettozni” – mondta. A vállalkozók részéről ennek ellentmondott a duisburgi Alexander von Witzleben. Szerinte ugyanis egy vállalkozó egyúttal polgár is, és mint ilyen egy sportegyesület támogatója vagy egyháztag.

Névrokona nyomán „A tőke – védőbeszéd az ember mellett” címet adta Reinhard Marx münchen-freisingi érsek most megjelent könyvének, amelyben a kapitalizmust bírálja. Az október 29-i könyvbemutatón Marx érsek elmondta, hogy Karl Marx munkásságát a névrokonság miatt kezdte behatóan tanulmányozni, de könyvében nem védelmezi a marxizmust. A Katolikus Egyház társadalmi tanítása szöges ellentétben áll Karl Marx tanaival. „De foglalkoznunk kell vele, nehogy ismét arra a tévútra lépjünk, amely oly szörnyű következményekkel járt a 20. században” – hangsúlyozta a Német Püspöki Konferencia társadalmi ügyekkel foglalkozó bizottságának elnöke. Az érsek rámutatott: a jelenlegi pénzügyi világválság miatt „mélyreható társadalmi vita” vált szükségessé, és kérdésessé lett, vajon a mai gazdaság képes-e „biztosítani a világ jólétét”. A válságba került világkapitalizmus helyére globális szociális piacgazdaságot kell felépíteni, és ez nem utópia, hanem humanitárius szükségszerűség – nyilatkozta az érsek. Marx szerint olyan elemeket kell beépíteni az új gazdasági rendszerbe, amelyek „nem azokat jutalmazták, akik erkölcstelenül viselkedtek”. Több mint 300 oldalas munkájában a főpásztor hangsúlyozza, hogy „emberiesség, szolidaritás és igazságosság nélkül a kapitalizmusnak sem erkölce, sem jövője nincs”. A Katolikus Egyház társadalmi tanítása jó útravalóul szolgálhat az emberséges gazdasági rend felé vezető úton. Noha nem tartalmaz kész recepteket, irányt mutathat a kapitalizmus jövőjéről szóló vitában, amelyet minél hamarabb meg

kell kezdeni, különben előretörnek a marxizmushoz hasonló veszélyes ideológiák – mutat rá Reinhard Marx. „Rendezett, szabályozott kapitalizmust kell építeni, amely az embert helyezi a középpontba. Ez most a kihívás, de nemcsak ezekben a válságos hónapokban, hanem az utánuk következő időszakban is. Ez a kor parancsa” – fogalmazott az érsek.

Az anglikán egyház külön imát bocsátott hívei rendelkezésére a pénzügyi válság kapcsán. Eddig már több mint 8 ezren kattintottak az Ima a jelenlegi pénzügyi helyzetért című menüpontra (<http://www.cofe.anglican.org/prayers>) az anglikán egyház honlapján. A hívők emellett az oldal tanácsadói részét is sokkal gyakrabban látogatják, az eladósodottsággal foglalkozó oldal hozzászólásainak száma az elmúlt hetekben 71 százalékkal nőtt. „El vagyok ragadtatva, hogy az oldal tartalma az emberekhez szól, hogy az egyház tud valami adni az embereknek” – mondta az anglikán egyház szóvivője.

Mi Atyánk, zavaros időkben élünk: az egész világon emelkednek az árak, növekednek az adósságok, összeomlanak a bankok, munkahelyek szűnnek meg, és a törekeny biztonságot veszély fenyegeti. Szerető Urunk, légy velünk félelmünkben és hallgasd meg imánkat: e zord időkben légy védőbástyánk, légy a fény a sötétségben; segíts nekünk békéd ajándékával, gyógyítsd meg szívünket, ahol az igazi öröme lelhetünk, Urunkban, Jézus Krisztusban. Ámen.

A piacgazdaság radikális újragondolását, és a keresztyén értékek tekintetbe vételét ajánlotta Würzburgban a legrégebb bajor magánbank szenior főnöke, Albrecht Castell herceg a jelenlegi pénzügyi válság kapcsán. A szabad piacgazdasághoz rendezett keretek kellenek és erős kontroll, hogy a hatalmi törekvéseket és az önzést kordában lehessen tartani. A két kulcsszó a megbízhatósághoz a hűség és az igazságszeretet. A banki alkalmazotknál a hűség az alapos odafigyelést, s az áttekinthetetlen kockázatvállalás kerülését jelenti. A herceg annak a banknak az élén áll, amelyet 1774-ben alapítottak ősei. Az igazságszeretet pedig azt jelenti, hogy a banki tanácsadás az ügyfelek figyelmét felhívja a kockázatokra is. A bizalmat pedig nem lehet pénzen megvenni, azt csak kiérdemelni lehet megbízható magatartással – hangsúlyozta a protestáns bankár. A mostani krízissel kapcsolatban utalt a bábéli toronyépítésre. „A hatalmat és a pénzt birtoklóknak az örülete és abszurd ideája, hogy a növekedés határa a csillagos ég. Am Babel tornya is a semmibe veszett... Ezt senkinek sem lenne szabad elfelejtenie” – mondta.

A Lutheránus Világszövetség (LVSZ) Végrehajtó Bizottsága 2008. október 24–26-án Helsinkiben tartott ülésén nyilatkozatot adott közre: Mélységesen aggaszt és megdöbbent bennünket, a világ minden táján élő evangélikus egyházak vezetőit tömörítő Lutheránus Világszövetség Végrehajtó Bi-

Dr. Fabiny Tamás püspök előadása a „KEVE Társaság” (Keresztyén Vezetők és Üzletemberek Társasága) munkareggelijén a Hilton Szállóban 2008. november 21-én

zottságát, a világ minden táján élő emberek és közösségek szenvedése, félelme és tehetetlensége, amelyben ki-ki a saját helyzetében éli át a jelenlegi globális pénzügyi válság hatásait. A válság okait és hatásait sokan elemzik: mi azokhoz csatlakozunk, akik a kormányokat, bankokat, pénzintézeteket, üzletembereket és befektetőket hibáztatják azok felelősségi- és elszámolási kötelezettségére hivatkozva. A Szentírásban újra meg újra pellengérré állítják az anyagi javak bálványimádatát, a határokat nem ismerő habzsolást és annak következményeit. Az írás emlékeztet bennünket, hogy Isten az egyedüli valódi Isten, akibe bizalmunkat vethetjük, ha minden más összeomlik és kudarcot vall. Ennek értelmében felhívjuk tagegyházainkat, hogy emeljék fel szavukat, és álljanak azok oldalára akik a leginkább szenvednek – Istenbe vetett hittel, szolidaritással és konkrét cselekvéssel. Hívó emberekként a válság közepette – Isten szava szerint – el kell ítélnünk az igazságtalanságot és a felelőtlenséget, hirdetniünk kell Isten közösségi életre hívó akaratát, és teljes együttérzéssel kell fogadni az emberek félelmét életükkel és a jövővel kapcsolatban. Mint mindig, most is a szegények és a hátrányos helyzetűek azok, akikre a legsúlyosabb terhek fognak hárulni. Míg a bankok és a pénzintézetek a megmentési csomagokból még sosem látott mértékben fognak hasznot húzni, a humanitárius- és fejlesztési segélyek folyósítása előreláthatólag még nagyobb nyomás alatt fog majd történni. Fájdalommal tölt el bennünket, amikor azt látjuk, milyen gyorsan mily hatalmas pénzüsszegeket sikerül a pénzpiacok és pénzintézetek stabilizálása céljából mozgósítani, míg jobb gazdasági helyzet idején egyszer sem sikerült ezeknek az összegeknek akár csak a töredékét is a világszerte tapasztalható extrém szegénység leküzdésére rendelkezésre bocsájtani. Egyházaink számára kihívást jelent, hogy a legszegényebbek és a leghátrányosabb helyzetűek támogatására vonatkozó köteletségünket közösségeinkben és az egész világon komolyan vegyük és számukra reményt nyújtsunk. Az út, amelyen jártunk, gazdasági, szociális és ökológiai szempontból nem bizonyult fenntarthatónak. Most látjuk, hogy katasztrofális következményekhez vezetett. Hívó közösségeink azonban olyan helyekké lehetnek, ahol együtt küzdhetünk azért, hogy világosan megfogalmazódjék, milyen is valójában a helyzetünk, min szükséges változtatnunk, és hitünk milyen cselekvésre indít. Elhívásunk van arra is, hogy másokkal együtt azon munkálkodjunk, hogy a bizalom helyreálljon, és új gazdasági intézmények és -struktúrák keretei jöjjenek létre, amelyek sokkal inkább megfelelnek az igazságosság követelményének, és amelyek így kiérdemlik bizalmunkat.

To have or to be?(E. Fromm)

A birtoklás egyik megjelenési módja a bekebelezés. Az evés és az ivás a birtokba vétel archaikus formái (csecsemők, kannibálok). Van szimbolikus és mágikus bekebelezés is (pl. egy intézmény, tekintély stb. introjekciója). A birtoklás másik, ma talán legfontosabb módja a fogyasztás (vö. „fogyasztói társadalom”); alapja az egész világ elnyelésének vágya (a fogyasztó az örök csecsemő...) A modern fogyasztó elmondhatná: „Az vagyok, amit birtokolok és elfogyasztok!” (autó, utazások, TV, hifitorony stb).

Az Ószövetség egyik fő témája ez: „Hagyd el, amit bir-

tokolsz – légy!” Ez leginkább Ábrahám és Mózes alakján, a szombat intézményén és a messiási kor látomásán szemléltethető. Ábrahám arra kap felszólítást (Gen 12,1), hogy hagyja el családját, birtokát, hazáját, és induljon el az ismeretlenbe... Utódaik már más szellemben élnek, s ennek eredménye: az egyiptomi szolgaság, az Egy-Isten látomásának elvesztése, a bálványimádás. Mózes arra biztatja népét, hogy hagyják el a biztos „húsos fazekakat”, és vonuljanak ki a pusztába... A Pusztta a megszabadulás kulcsszimbóluma: a szabad, minden birtoklástól

tehermentesített élet jelképe. Másrészt: A manna gyűjtése kapcsán Isten két fontos utasítást ad: 1/ Mindenki szükségleteinek megfelelően szedjen (Ex 16,17–18). 2/ Óv a felhalmozástól, a bírvágytól (Ex 16,20–21).

Az Újszövetség folytatja az Ószövetség tiltakozását a birtoklásirányultságú élet ellen, de még radikálisabban. Az evangélium központi követelménye az, hogy az ember mondjon le minden bírvágyról és a vagyontárgyak után kívánczóságáról, szabaduljon meg a birtoklástól teljesen. Ennek megfelelően minden pozitív erkölcsi norma a létezés, az osztozás és a szolidaritás éthoszában gyökerezik. Ez az emberi viszonylatokra és a dolgokhoz való viszonyra egyaránt vonatkozik. 1/ Az emberek viszonylatában: radikálisan mondjunk le saját jogainkról (Mt 5,39–42), szeressük ellenségeinket (Mt 5,44–48), ne ítélezzünk (Mt 6,19–20). 2/ A dolgokhoz való viszonyban: „Ahol a kincsed, ott lesz a szíved is” (Lk 12,34), „Boldogok vagytok ti, szegények...” (Lk 6,20); példabeszéd a mezei virágokról és az ég madarairól (Mt 6,24–34). A birtok- és hatalomvágy (mint birtoklás-irányultság) elítélését alapvetően szemlélteti Jézus megkísértésének története. A kövek kenyérré változtatásának kísértése az anyagi javakkal, a templomparkányról leugrásé a természet feletti hatalommal, az összes királyságok felcsillantása az emberek (minden ember) feletti hatalommal kapcsolatos. A Sátán a materiális fogyasztás, valamint a természet és az ember feletti való hatalom képviselője – Jézus a Létezés megtestesítője és azé az eszméé, hogy a létezés előfeltétele a nem-birtoklás. (Ne feledjük azt sem, hogy a kísértés a pusztában játszódik le...!)

„Mondd meg, ki vagyok? Miként lettem a birtoklás emberéből a létezés embere?”

Köztörvényes bűnözőből gazdasági miniszter

Ő volt a tíz nagyobb testvér után a tizenegyedik fiú, Apja mindegyiknél jobban szerette, amiből nem is csinált titkot. Színes, tarka ruhát készíttetett neki. Ő volt a nagy álmodozó. Testvérei féltékenyek lettek rá, ami nem is volt csoda, hiszen ilyeneket mondott nekik: „kévüket kötöttünk a mezőn. Az én kévém fölkel, és állva maradt, a tieitek körülállták az én kévém, és leborultak előtte...” Vagy ilyeneket: „Egyszer csak leborult előttem a nap, a hold és tizenegy csillag...” A testvérek féltékenyek lettek, meg akartak szabadulni tőle... Idegen földre került, Egyiptomba. Nem Erasmus, hanem Osiris-öztöndíjjal... Amolyan házitanító volt Potifár házában, de magánéleti zavarok jelentkeztek nála... Börtönbe került, ahol bizonyos főpohárnokkal és főszűtmesterrel került közös cellába, és az ő álmaikat is megfejtette. Mindezek után kapcsolatba került a hatalommal. A fáraó megfejthetetlen álma jelentette az iga-

zi feladványt, hét kövér, majd hét sovány tehénről: a rút és sovány tehenek megeszik a szép és kövér teheneket... Ennek nyomán a mikro- és a makrogazdaság összefüggéseit kutatta. Elméleti közgazdaszból kormánytisztviselő lett: miniszteri bársonyszéket kapott. Ő felelt az ország gazdaságáért. Konvergencia-tervet dolgozott ki, aminek következtében sikerült is felzárkózni. A szállítási és a tárolási kapacitásokat is megoldotta. Közben sajátos fordulatokat vett a magánélete: távoli rokonai megtalálták, de nem ismertek rá. Ő viszont, némileg bulváros körülmények között, megsegítette őket. Ezt mondta testvéreinek: „Ti rosszat terveztetek ellenem, de Isten azt jóra fordította!” Ő volt József.

Gyáva alakból nagyhatású igehirdető

Főnöke külszolgálatra szeretné küldeni. Helyfoglalása van a ninivei járatra, de ő a repülőtérről a hajókikötőbe menekül, és találomra felszáll az első hajóra. Az történetesen Tarsis fel megy. Viharba kerülnek. A hajón összeütközésbe kerül a maffiával: a nehézfűk likvidálják. A tengerbe zuhanva csodálatosan megmenekül. Főnöke keze utánanyúl, és ismét ninivei külszolgálatra rendeli. Összeszedi magát, és hatásos prédikációkat tart: „40 nap, és elpusztul Ninive!” Ő csodálkozik a legjobban, hogy a város lakói megtérnek, amit némi duzzogással vesz tudomásul. Főnöke egy elszáradó ricinusbokor példázataival győzi meg arról, hogy a szájalom a legnemesebb érzés. Ő Jónás.

Aki esti tagozaton érettségizett le

Ez az ember viszont éppen hogy nem fiatal. Az évtizedek során lépésről lépésre küzdötte föl magát a ranglétrán. Vénységére a Nagytanács tagja lett, amolyan parlamenti képviselő. Ráadásul kormánypárti, aki – bár néha fogcsikorgatva – de újra és újra megszavazza Heródes kormányának előterjesztéseit, legyen szó egészségügyi reformról vagy a költségvetésről. Egy népszavazásnál aligha merne nemmel voksolni, de legszívesebben beteget jelentene. Ám tudja, köti őt is a pártfegyelem, és Gamáiel, a frakcióvezető számon kérné őt. Nem is beszélve a nagyobb koalíciós társ vezetőjéről, Kajafásról. Aztán ez az öreg kormánypárti képviselő egy éjjel felkeresi az ellenzéki vezetőt. Aki persze be nem teheti lábát a nagytanácsba, így parlamenten kívüli eszközökkel tud csak élni. Például az éjszakai csöndes beszélgetés lehetőségével. A dialógus az ő esélye. Hogy kérdez, és engedi, hogy a másik kérdezzen. Közben meg nagyokat hallgatnak is. Sok mindenről szó van azon az éjjelen. A vénember fokozatosan érti meg, mit is jelent az újonnan születés. Végül is összeáll benne a kép. Ő esti tagozaton érettségizhet le. Már lassan pirkad, de még mindig zakatolnak benne a Mestertől hallottak: „Ne csodálkozz, hogy ezt mondtam neked: Újonnan kell születnetek. A szél fúj, amerre akar; hallod a zúgását, de nem tudod, honnan jön s hová megy. Így van mindenki, aki a Lélektől született.” Igen, alighanem ez a legnagyobb lecke: A szél fúj, amerre akar. Amerre akar. Ő Nikodémus.

A bolondságot választó világpolgár

Ő volt a legtehetségesebb valamennyi közül. Római polgárnak született, ugyanakkor a választott nép tagja is volt. Hé-

ber a héberek közül. A legragyogóbb iskolákat végezte el. Gamáiel lábainál ültetett, az amolyan táltosképző volt. A héber mellett megtanult görögül és latinul is. Sztoikusokat és epikureusokat idézett könyv nélkül, ismerte a logika és a retorika fortélyait. Igazi urbánus alkat volt, aki otthon érezte magát a színházban, a fórumon vagy az Areopágoszon, a sportversenyeken, és bizony még a fürdőkbe is el-eljárt. Igazi világpolgár volt, aki egyaránt otthon érezte magát Rómában, Athénban és Korinthusban. De többre vágyott. Le akart számolni a tévántókkal, az eretnekekkel. A főpapoktól szerzett engedélyt arra, hogy amolyan názáreti-vadászként felkutassa azokat, akik a hit árulói voltak öszerinte. Rabláncra fűzve akarta őket bíróság elé vonszolni. Ezzel a küldetéstudattal, öldökléstől lihegve indult Damaszkuszba, mert kémei jelentése szerint ott sok eretnek tartózkodott. Az úton aztán látomása volt, és hangot hallott: „Miért üldözöl engem?” A fényességtől megvakult. A hangtól leesett a lováról. A tehetséges fiatalember egyszer csak tehetetlen lett. Úgy kellett, emberi roncsként bevezetni őt a városba. Ám közben más ember lett. Megváltozott. Maga is a bolondság útjára lépett, legalábbis a világ szerinti bolondság útjára. Ezt írja: „Mi bolondok vagyunk a Krisztusért, ti pedig okosak a Krisztusban. Mi erőtlenek, ti erősek, ti megbecsültek, mi pedig megvetettek. Mind ez ideig éhezünk és szomjazunk, ruhátlanok vagyunk és bántalmakat szenvedünk, otthontalanul bujdosunk, és tulajdon kezünkkel fáradozunk. Amikor gyaláznak, áldást mondunk, amikor üldöznek, türeink, amikor rágalmaznak, jó szóval válaszolunk, szinte a világ szeméjévé lettünk, és mindenki söpredékévé mind ez ideig..” Ő volt Pál apostol.

Egy szupertehetség, aki mégis megbukott

Egy jó házból való fiatalember szerette volna elnyerni az örök életet. Ezért a Mester tanítványa kívánt lenni. Lelkesen odafutott hozzá, illő módon megszólította. A Mester a parancsolatokra utalt: ne ölj, ne paráználkodj, de lopj – és a többire. „Mindezeket megtartottam ifjúságomtól fogva”, mondta büszkén a jó házból való fiatalember. A Mester erre ezt mondta neki: Egy valami még hiányzik belőled: „Menj el, add el, amid van, és oszd szét a szegények között, akkor kincsed lesz a mennyben. Azután jöjj, és kövess engem.” Egy valami hiányzik belőled... Valami fogyatkozásod van... A hiányod: a bőséged. A fogyatkozásod: az, hogy többled van. Furcsa gondolkodása volt ennek a Mesternek. El is komorult a jó házból való fiatalember arca. Mint amikor hirtelen beborul az ég. Hiába futott lelkesen a Mester felé, most csalódottan kullogott el. De nemcsak ő csalódott, hanem a Mester is. Milyen szépen indult minden – és most két szomorú ember távolodik egymástól... Ő volt a gazdag ifjú.

„Mert mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkében pedig kárt vall?”



Dávid Ferenc a tordai országgyűlésen (Kőrösfői Kriesch Aladár festménye)

A vallásszabadság kihirdetésének 440. évfordulója

Ne teljen el a 2008. esztendő anélkül, hogy megemlékeznénk a vallásszabadságnak a világon elsőként történt kihirdetése 440-dik évfordulójáról. A tordai országgyűlés vallási határozata gyakorlatilag azt is jelentette, hogy megszületett az a jogi és formai keret, amelynek alapján - a reformáció utolsó hajtásaként - Erdélyben megalakulhatott az unitárius egyház. Az ezt megelőző időszakot a vallási üldözések, hitviták, egyenlőségi küzdelmek jellemezték, s ha olykor köttettek is ún. „vallásbékék”, ezek csak időleges türelmet és korlátozott szabadságot biztosítottak. Erdély volt az egyetlen ország Európában, amely az 1568. évi tordai országgyűlésen törvénybe foglalta a lelkiismereti és vallásszabadságot.

Idézzük fel a tordai országgyűlés vallási határozatát: „Urunk őfelsége miképpen ennek előtte való gyűlésibe országával közönséggel az religio dolgáról végezött, azonképpen mostan és ez jelen való gyűlésébe azont erősíti, tudniillik, hogy midőn helyökön a prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék, kiki az ő értelme szerint és az község ha venni akarja, jó, ha nem pedig senki kényszerítéssel ne kényszerítse az ő lelke azon meg nem nyugodván, de oly prédikátort tarthasson, az kinek tanítása ő néki tetszik. Ezért pedig senki az superintendensök közül, se egyebek az prédikátorokat meg ne bánthassa, ne szidalmaztassék senki az religióért senkitől, az elébbi constitutiók szerént, és nem engedtetik ezt senkinek, hogy senki fogsággal, avagy helyéből való priválással fenyegezzön az tanításért, mert a hit Istennek ajándéka, ez hallásból lészön, mely hallás Istennek ígéje által vagon.”

Az 1568. január 13-i tordai országgyűlési határozat jelentőségét sokan méltatták. Jakab Elek unitárius történész lelkesen állapította meg: „Mint a természet, égre nyúló kőszikláit, oly magasan helyezi e törvény Erdélyt a nagy és művelt országok fölébe... a történetírónak kötelessége az ősök szabadelvűségéről tisztelettel emlékezni.” Pokoly Jó-

zsef református egyháztörténész elismeréssel és büszkeséggel mondja: „A felekezetek közötti egyenjogúság kérdését még egyetlen állam sem oldotta meg olyan találékonyan és egészségesen, mint Erdély a XVI. században... hogy ti. mindenki azt a hitet követheti, amelyet akar, régi vagy új szertartásokkal, csakhogy az új hit követői ne bántalmazzák a régi hit követőit.”

A tordai országgyűlés vallásszabadságot biztosító határozatának a kimondását az erdélyi reformáció sajátos társadalmi, politikai, vallási helyzete motiválta, de konkrét megvalósulását Dávid Ferenc türelmes és János Zsigmond unitárius fejedelem felvilágosult szelleme tette lehetővé. Minden elfogultság nélkül állítható, hogy a vallásszabadság törvényének a kihirdetése az erdélyi unitarizmus nagyszerű vívmánya volt. Dávid Ferenc a kor türelmetlenségei közepette világosan fogalmazta meg a követendő célt: „Bizonyára keresztényeknek kell lennünk, Isten ígéivel kell meggyőztetnünk, nem kiáltásokkal, nevezgetésekkel és gyalázatokkal.” Vallotta, hogy „a Szentírásban sehol sem olvastuk, hogy Isten ígését tüzzel-vassal kell terjeszteni. Krisztus országának népe és az ő áldozata önkéntes, fegyverrel és fenyegetéssel az evangélium elfogadására nem kényszeríthető, önként engedelmeskedik. Nincs nagyobb esztelenség, sőt lehetetlenség, mint külső erővel kényszeríteni a lelkiismeretet és a lelket, aki felett hatalommal csak teremtője bír. Hogy jámbor érzelmünk a felség (János Zsigmond) előtt tudva legyen, hogy vádolóink nemcsak méltatlansággal ne illettessenek, de részesüljenek minden tisztességben és jutalomban, legyen nekik szabad írni, minket kárhoztatni és általában adassék nekik teljes szabadság mindenre, amit ügyükben tenni akarnak. Az Isten maga lesz az, aki a maga ügyét védelembe veszi... Az alázatosság lelke az, ami által az egyház épül, az igazság gyarapodik, a tévedezők jó útra térnek, a béke helyre áll, a lelkek megengesztelődnek.”

Mit jelent a vallásszabadság számunkra napjainkban? – tehetjük fel a kérdést. A lehetséges válaszok közül csupán négyet szeretnénk megemlíteni:

– A vallási igazságok szabad, értelmes vizsgálatát: az elért eredmények és következtetések szabad megvallását, kinyilvánítását, hirdetését, terjesztését egyéni és közösségi vonatkozásban minden megszorítás, korlátozás nélkül.

– Az Istennel való kapcsolat korlátlan és feltétlen szabadságának megélését. Senki ettől a kapcsolattól el nem szakíthat, ellenben senki erre nem kényszeríthet.

– A lelkiismereti meggyőződés felette áll minden külső tekintélynek. Nem azért hiszek/fogadok el egy vallási hitet, mert az „kihirdettetett” vagy „meg van írva”, hanem azért, mert az összhangban áll az értelmem kívánalmaival, és lelkiismereti meggyőződésemmel.

– Türelmes magatartásra figyelmeztet mások vallásos meggyőződése, világnézeti felfogása iránt. Kiindulási alapként a jézusi követelményhez kell igazodnunk: „Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük, mert ez a törvény, és ezt tanítják a próféták.” (Mt 7,12)

Dr. Rezi Elek

Forrás: Unitárius Közlöny 2008. február

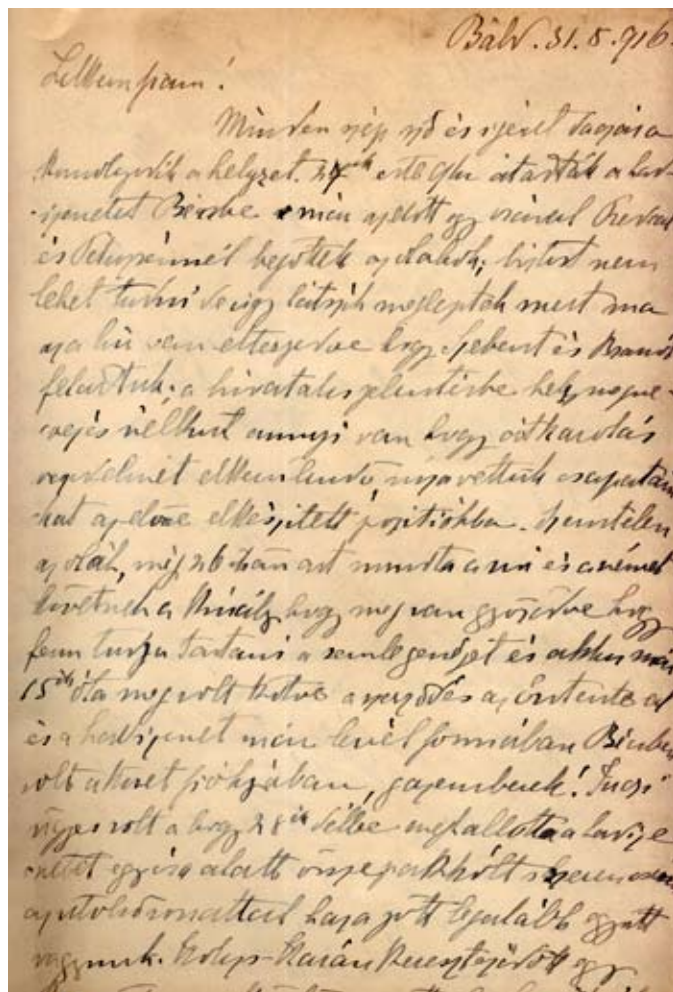
O, Tannenbaum, o, Tannenbaum (Folyt. a 4. oldalról.)
 A háború éveiben mindketten szembehelyezkednek a német szövetséggel, s az antanttal való szövetségért állnak ki. Most átnyújtják Franchet d'Esperey tábornoknak a magyar memorandumot, melyben többek között ez áll: „Ezt a háborút a feudális Magyarország csinálta. [...] A Kossuth Lajos Magyarországa teljesen elnémított. [...] Ez a helyzet a múlt héten megváltozott. [...] Most vagyunk először abban a helyzetben, hogy az Entente közvéleménye előtt a magyar nép igazi akaratát hirdethessük.”

Mi ez? Beismerés, vagy árulás, vagy feljelentés? Netán talpnyalás? De mindezeknél van egy még rosszabb lehetőség: Károlyi és Jászi tényleg hiszik, amit a memorandumban írnak. Ezek szerint tehát a feudális Magyarország tehető felelőssé az I. világháború kitöréséért, az a Kossuth Lajos Magyarországa, mely - jelentjük barátainknak - ím most elnémított. Franchet d'Esperey a legyőzötteknek járó ridegséggel fogadta a memorandumot, de megígérte, hogy az antant a béketárgyalásokig biztosítja az ország határait és meghagyja a magyar közigazgatást. Az egyezményt ennek értelmében írták alá, november 13-án.

A kisantant országai – Szerbia, Románia és Csehszlovákia – ezt az egyezményt vették semmibe. A szerbek a Délvidéken lecsérélték a magyar közigazgatást és deklarálták a megszállt megyék elszakadását. Eduard Benes cseh külügyminiszter a magyar csapatoknak a felső-magyarországi megyékből való kivonását sürgette; a román csapatok pedig december elején átlépték a demarkációs vonalat és megkezdték Erdély elfoglalását. A győztes hatalmak Magyarországgal mint önálló állammal egyelőre nem foglalkoztak, ezért nem is jelöltek ki megbízottat a vele folytatandó fegyverszüneti tárgyalásokra. Franchet d'Esperey tábornok tehát önkényesen, a magyar delegációt félrevezetve vállalta a szövetségesek nevében tárgyaló fél szerepét. Georges Clemenceau francia miniszterelnök december 1-én tudatta vele, hogy „a csehszlovák államnak joga van a szlovák területek elfoglalására”, és hiba volt Károlyiékkel fegyverszüneti egyezményt kötnie.



Automobil a báldi udvarház előtt (Fotó br. Huszár Erzsébet leveleinek kötetéből)



„Minden szép szó és ígérlet dacára komolyodik a helyzet. 27-ik este 9-kor átadták a hadüzenetet Bécsbe, s már azelőtt egy órával Predeal és Petruzsénnel bejöttek az oláhok; biztost nem lehet tudni de úgy látszik megleptek mert ma az a hír van elterjedve hogy Szebent és Brassót feladtuk; a hivatalos jelentésben helymegnevezés nélkül annyit van hogy átkarolás veszedelmét elkerülendő, visszavettük csapatainkat az előre elkészített posztiókba. Szemtelen az oláh, még 26-ikán azt mondta a m. és a német követnek a király hogy meg van győződve hogy fenn tudja tartani a semlegességet és akkor már 15-ik óta meg volt kötve a szerződés az Entente-al és a hadüzenet már levél formában Bécsben volt a követ fiókjában, gazemberek! Juczi ügyes volt a hogy 28-ik délbe meghallotta a hadüzenetet egy óra alatt összepakkolt s szerencsésen az utolsó vonattal hazajött legalább együtt vagyunk.” (Részlet Br. Huszár Erzsébetnek fájához, Gr. Béli Gergelyhez írott leveléből, melyben az 1916-os román betörésről tudósít.)

A belgrádi egyezmény a Maros vonalától északra magyar területnek tekintette Erdélyt és a katonailag kiürített déli területeken is meghagyta a magyar közigazgatást. „Ha ezeket az alapvető pontokat becsületesen betartják, és a határkérdéseket csakugyan a béketárgyalásokra bízzák, micsoda kitűnő szerződés lett volna ez” – írta később az egyezményről Jászi Oszkár.

90 éve annak, hogy 1918. december 24-én, karácsonykor, Kolozsvár s vele együtt egész Erdély az antant ajándékként a románok ölébe hullott. Szép kis karácsonyi ajándék volt!

Az erdélyi magyarság azóta ajándéktalanul ünnepel. Karácsonykor nem ajándékra, hanem a Megváltóra vár! S a Megváltótól azt kéri, hogy 90 évvel ezelőtti kifosztatása és félholtra verettetése után hozza el számára is a húsvétot, a feltámadást!

Molnár-Veress Pál

ISTENTISZTELETI NAPTÁR 2009. JANUÁR - JÚNIUS

JANUÁR

09	18:00	BORÅS	Hässleholmskyrkan	Vågländsg. 3
10	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	Brukskatan 27
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjögatan 1
11	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	Grönevångstorg
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4
17	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	Paradvägen 4
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1
18	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	Bolmstadsv. 21
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	Toraplan
24	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	Petersbergsg.32
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbygatan 4
25	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.Kk.	Humlegårdsg. 13

ÁPRILIS

03-05		HOLZHAUSEN	Protestáns Szövetség Presbiteri konferenciája	
04-10		HOLZHAUSEN	Húsvét-nagyheti Ifjúsági konferencia (EMEIK)	
10	18:00	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	Nagyéntek
11	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	
12	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Húsvét úrvacs.
17	18:00	BORÅS	Hässleholmskyrkan	úrvacsora
18	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	úrvacsora
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	úrvacsora
19	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	úrvacsora
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	úrvacsora
25	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	úrvacsora
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	úrvacsora
26	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.Kk.	úrvacsora

FEBRUÁR

06	18:00	BORÅS	Hässleholmskyrkan	úrvacsora
07	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	úrvacsora
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	úrvacsora
08	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	úrvacsora
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	úrvacsora
14	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	úrvacsora
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	úrvacsora
15	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	úrvacsora
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	úrvacsora
21	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	úrvacsora
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	úrvacsora
22	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref. Kyrkan	úrvacsora
28		TÁNGAGÄRDE	Gyül.Otth.	Országos Presbiteri Konf.

MÁJUS

08	18:00	BORÅS	Hässleholmskyrkan	
09	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	
10	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	
16	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	
17	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	
23	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	
24	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref. Kyrkan	
30		CSÍKSOMLYÓ	Csiksomlyói búcsú	Pünköszt

MÁRCIUS

01	10:00	TÁNGAGÄRDE	Gyül.Otth.	Konferencia-záró istentiszt.
07	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	
08	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	
14	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	
15	11:00	LJUNGBY	Szt István tml.	1848.Március 15.
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	
21	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	
22	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref. Kyrkan	
28	13:00	TALLINN	Toomkirik	úrvacsora
29	13:00	HELSINKI	Alppila-templom	úrvacsora

JÚNIUS

12	18:00	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	úrvacsora
13	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	úrvacsora
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	úrvacsora
14	11:00	TÁNGAGÄRDE	Trogared	úrvacsora Konfirmáció
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	úrvacsora
18-21		TÁNGAGÄRDE	Ökumenikus Önképzőkör nyári tábora	
19	10:00	TÁNGAGÄRDE	Tábornyitó istt.	Szentiván (Midsommar)
20	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	úrvacsora
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	úrvacsora
21	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	úrvacsora
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	úrvacsora
27	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	úrvacsora
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	úrvacsora
28	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref. Kyrkan	úrvacsora

Isten áldásában bővelkedő, meghitt, kegyelemben gazdag karácsonyi ünnepeket és békés, boldog új esztendő-t kívánunk minden kedves hívünknek és olvasónknak!



A strängnási Dóm oldalhajója (Dr. Sebestyén Gábor felvétele)

MÁRTÍROK KÁPOLNÁJA (Folytatás a 2. oldalról.)

A feltüntetett nevek az Egyházak Világtanácsa Központi Tanácsa, valamint egyes keresztény egyházak külön javaslatára kerültek a táblákra. A sok névtelen tábla a nem ismert vagy elfelejtett mártírok emlékének van szentelve.

Az 1900-as években százezreket öltek meg keresztény hitükért. Az amerikai baptista prédikátor és polgárjogi harcos, Martin Luther King neve mellett ott találjuk a lett származású Maria Skobtsova apáca vagy a dán lelkész, Kaj Munk nevét is. Mindketten német haláltáborban végezték. Kegyetlenül szedték áldozataikat a Szovjetunió-beli „tisztogatások”, ugyanúgy, mint a kínai kultúrforradalom, mely elsősorban a keresztényekre vetette magát. Olyanok neveit is itt találjuk, akik a latin-amerikai polgárjogi mozgalmak keretében keresztény hitükből fakadóan álltak ki az elnyomottak mellett. El Salvador érsekét, Oscar Romerot szentmise közben lötték le templomában. Kevésbé ismert Nathanael Carleson neve, aki egyike volt annak a tíz svéd misszionáriusnak, akiket a boxer-lázadás idején öltek meg 30 000 kínai kereszténnyel együtt. Loubelo Fidele-t, a svéd missziós egyház Brazzaville-Kongó-beli testvéregyházának lelkészét 1998-ban gyilkolták meg.

A Mártírok kápolnájában rendszeresen tartanak istentiszteleteket, melyeknek keretében - haláluk évfordulóján - megemlékeznek a feltüntetett nevű mártírról, így Sass Kálmánról is! Beszélgető-partnerem, Stefan Dessman a strängnási dómtemplom lelkésze látogatásunk alkalmával egy könyvet ajándékozott nekünk, mely a kápolnában feltüntetett nevű mártírokról szól. Örült a látogatásunknak, mivel - mint mondta - a kápolnát ritkán keresik fel; szerinte nagyon kevesen tudnak létezéséről. Szeretettel hívott minket, s egyben minden svédországi magyart is Strängnäsbe, ahol előzetes egyeztetés után minden felekezet, amelynek saját mártírja van a kápolnában, ott istentiszteletet tarthat.

Remélem, többen felfigyelnek erre a híradásra, s felkeresik a Stockholmtól nem messze fekvő Strängnäst, melynek már csak szép fekvése is megéri a látogatással járó fáradságot. Külön élmény lenne sokunk számára, ha egy csoportos kirándulás alkalmával magyar istentiszteletet tarthatnánk a strängnási Mártírok kápolnájában.

Dr. Sebestyén Gábor főgondnok

új kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség lapja – Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik évente 4 szám
(Útkommer 4 nr per år)

Nr. 4, ärgång XVI. évfolyam 4. szám
December 2008 december

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
a Protestáns Egyháztanács (Kyrkorådet)

Szerkesztő (Redaktör)

Molnár-Veress Pál

Granövågen 126

S-151 64 Södertälje /Stockholm/

Telefon/Fax: +46-(0)8-550 160 66

E-mail: ujkeve@keve.se

Honlap (Websida): www.keve.se

Nyomda (Tryckeri): KGM Datadistribution AB
Göran Lönndahl, VD Tel: +46 8 726 56 01
e-mail: goran@kgm.se <http://www.kgm.se>

Példányszám (Upplaga)
1 000

Egyházfenntartási járulékot fizető tagjainknak a lapot ingyen küldjük.

Az Új Kéve iránt érdeklődő más olvasóinkat kérjük, tájékoztatásért forduljanak Pap Iván országos pénztárosunkhoz:

181 30 LIDINGÖ, Frisksportarvägen 2
Tel: 08-731 83 60 Fax: 08-731 08 28

Egyházi Közösségünk
Plusgiro számlaszáma:

Ungerska Protestantiska Samfundet
Plusgiro 602047-3

Tångagarde Gyülekezeti Otthon Alapítvány
Plusgiro számlaszáma:

Stiftelsen Tångagarde Församlingsgård
Plusgiro 25534-9

MÁS ÉSZAKI/BALTI ORSZÁGOKBAN
ÉLŐ MAGYAR GYÜLEKEZETEK
MEGBÍZOTT VEZETŐI

(A szolgálatot alkalmanként meghívott lelkész végzi)

ÉSZTORSZÁG – Tallinn / Tartu

BÁN ISTVÁN

EE-50013 TARTU Pohla 13-1

Tel: +372-740 54 55 Mobil: +372-506 96 42

FINNORSZÁG – Helsinki / Turku

NAGY GÁBOR

SF-10300 KARJAA Kauppiaankatu 32

Tel: +358-19231242 Mobil: +358-409607559

Fáy Ferenc PÁSZTOR-ÉNEK

Bokánkig ér a hó,
térdünk fölé a nyomorúság.
Hogy induljunk el hozzád, Betlehembe?
Bárányainkat farkasok,
lányainkat az ordas-ősz hurcolta el.
A források befagytak.
S asszonyaink tömlő-emplőjéből,
esténként, izzó levegőt iszunk.

Hamvad a föld.
Mi csiholtuk a szikrát,
hogy égő testek melegéhez ülve,
olvassuk fel megdermedt álmaink.
Istenek füstjét fűjja a halál
s ujjaink nyársán – korpás napjaink
moslékján hízott – csillagok forognak.
Virág lobog és csecsemők szeme
pattog a tűzben... bölcsők fája lángol.
És gondjaink fekete kenyere
méz-ikrás sírját csurgatja az éj.

Megzabáltuk a Holdat
s még éhesek vagyunk!
Gyengék vagyunk és rongyosak vagyunk...
de nem félünk Heródes bosszújától.

Mi már elástuk fiainkat,
elrejtettük őket az őszbe
– október oszló árnyai közé –.
Elzártuk őket a feledés barlangjába
és a közöny kardbiztos sziklatömbjét
görgette rájuk szorgalmas kezünk.

Nincsenek fiaink!

Csak fordulj vissza nyugodtan, Heródes;
nem kell itt már a kard.
Ez a Pill és az abortusz kora,
a humanista gyilkosok kora,
hol véres jelek milliója szárad
az ember bezárt homloka felett.

Véresek vagyunk és éhesek vagyunk!

Talpunk alól elrágtuk már a földet.
Bokánkig ér az ég,
és csizmánk szárán becsurog az Isten.

A zsoltárokat fűjjük még, Uram,
de nincs már időnk Betlehembe menni.



A bánffyújvárosi református templom karzata
(Fotó: Csákány Tibor, Kolozsvár)